

כרשת

ראה

עם אונקלוס ורש"י

פרשת ראה

כו וְרָאָה אֲנֹכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם

הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה:

חַיֵּי דִי אֲנִי יֵהֵב קִדְמִיכּוֹן יוֹמָא דִּין

בְּרָכָן וּלְוִטִּין:

ראה אנכי נותן. ברכה וקללה. האמורות

בהר גרזים ובהר עיבל:

כֹּז אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ

אֶל מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר

אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם:

יֵת בְּרֶכֶן דִּי תִקְבְּלוֹן לְפִקּוּדֵי דִי

אֱלֹהֵיכֶן דִּי אֲנִי מִפְּקֵד יִתְכוֹן יוֹמָא

דִּין:

את הברכה. על מנת אשר תשמעו:

כה וְהִקְלַלְהָ אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל

מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְסִרְתֶּם

מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוָה

אֶתְכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרֵי

אֱלֹהִים אַחֲרַיִם אֲשֶׁר לֹא

יִדְעֶתֶם:

וְלוֹטִין אִם לֹא תִקְבְּלוּן לְפִקּוּדֵי דֵי

אֱלֹהִיכֹן וְתִסָּטֹן מִן אֲרֻחַ דֵּי אֲנִי

מִפִּקֵּד יִתְכוֹן יוֹמָא דִּין לְמַהֵךְ בְּתַר

טַעֲוֹת עֲמִמִּיָּא דֵּי לֹא יִדְעֶתוּן:

מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוָה אֶתְכֶם הַיּוֹם

ללכת וגו'. הא למדת, שכל העובד
עבודת אלילים, הרי הוא סר מכל הדרך
שנצטוו ישראל, מכאן אמרו, כל המודה
בעבודת אלילים כופר בכל התורה
כולה:

בַּתְּוָהִיָּה כִּי יִבְיָאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא
שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת
הַבְּרָכָה עַל הַר גְּרִזִּים וְאֶת
הַקִּלְלָה עַל הַר עֵיבָל:

וַיְהִי אֲרִי יַעֲלֶנָּה יִי אֱלֹהֶךָ לְאַרְעָא דִּי

אַתָּה עָלִיל תַּמָּן לְמִירְתָּהּ וְתַתָּן יֵת

מְבָרְכִיא עַל טוֹרָא דְגִרְזִין וְיֵת

מְלַטְטִיא עַל טוֹרָא דְעֵיבָל:

וְנָתַתָּה אֶת הַבְּרָכָה. כְּתִרְגוּמוֹ יֵת מְבָרְכִיא,

אֶת הַמְּבָרְכִים: עַל הָר גְּרִזִּים. כִּלְפֵי הָר

גְּרִזִּים הוֹפְכִים פְּנִיָּהֶם, וּפְתָחוּ בַּבְּרָכָה בְּרוּךְ

הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה וְגו'.

כֹּל הָאֲרוּרִים שֶׁבְּפִרְשָׁה אָמְרוּ תַחֲלָה

בְּלִשׁוֹן בְּרוּךְ, וְאַחֲ"כ הִפְכוּ פְּנִיָּהֶם כִּלְפֵי הָר

עִיבַל, וּפְתַחוּ בְּקִלְכָּהּ:

לֹא הָיָה הַמָּנָה בְּעֵבֶר הִירְדֵּן

אַחֲרֵי דֶרֶךְ מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ

בְּאַרְצָן הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּעַרְבָּה

מִן הַגִּלְגָּל אֲצֵל אֱלֹנֵי מִרְהָ:

הָיָה אָנוּן בְּעֵבֶרָא דִּירְדְנָא אַחֲרֵי אֶרֶח

מֵעֲלֵי שָׁמֶשׁ בְּאַרְעָא כְּנַעֲנָאָה דִּיתַב

בְּמִישְׁרָא לְקַבֵּל גִּלְגָּל בְּסִטְר מִיִּשְׂרֵי

מִרְהָ:

הלא המה. נתן בהם סימן: אחרי. אחרי
העברת הירדן הרבה והלאה למרחוק,
וזהו לשון אחרי, כל מקום שנאמר אחרי,
מופלג הוא: דרך מבוא השמש. להלן מן
הירדן לצד מערב, וטעם המקרא מוכיח
שהם שני דברים, שננקדו בשני טעמים,
אחרי נקוד בפשטא, ודרך נקוד במשפל
והוא דגוש, ואם היה אחרי דרך דבור
אחד, היה נקוד אחרי במשרת בשופר
הפוך, ודרך בפשטא ורפה: מול הגלגל.
רחוק מן הגלגל: אלוני מורה. הוא שכם,

שנאמר עד מקום שכם עד אלון מורה:

לא כי אתם עֲבָרִים אֶת הַיַּרְדֵּן

לְבֹא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר

יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם

וַיִּרְשְׁתֶּם אֹתָהּ וַיִּשְׁבְּתֶם בָּהּ:

אֲרִי אֲתוֹן עֲבָרִין יָת יִרְדְּנָא לְמַעַל

לְמִירַת יָת אֲרַעָא דִּי אֱלֹהֵכֹון יְהִיב

לְכוֹן וְתִירַתוֹן יִתָּה וְתִיתְבוֹן בָּהּ:

כי אתם עוברים את הירדן וגו'. נסים של

יִרְדּוּן יִהְיוּ סִימָן בִּידְכֶם שֶׁתְּבוֹאוּ וְתִירְשׁוּ

אֶת הָאָרֶץ:

לֵב וְשִׁמְרָתָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל

הַחֻקִּים וְאֵת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר

אָנֹכִי נֹתֵן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם:

וְתִטְרוּן לְמַעַבְדַּת יְיָ כָּל קִימִיָּא וְיִת

דִּינִיָּא דִּי אֲנֵא יִהְיֶה קַדְמִיכוֹן יוֹמָא דִּין:

דברים פרק-יב

א אֱלֹהֵי הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים

אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ

אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ

לָנוּ לְרִשְׁתָּהּ כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר

אַתֶּם חַיִּים עַל הָאָדָמָה:

אֵלֶּיךָ קִימִיָּה וְדִינִיָּה דִּי תִטְרוּן לְמַעַבְדֵּךְ

בְּאֶרֶץ דִּי־הָאֵלֹהִים דִּבְרַתְךָ לָנוּ

לְמִירְתָּהּ כָּל יוֹמֵיָנוּ דִּי אֲתוֹן קִימִין עַל

אֶרֶץ:

ב אֲבִד תִּבְדֹּד אֶת כָּל

הַמִּקְמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם

הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם

אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הַהָרִים

הָרָמִים וְעַל הַגְּבְעוֹת וְתַחַת

כָּל עֵץ רַעֲנָן:

אֲבָדָא תֵּאבְדוּן יְתָ כָּל אֲתֵרִיא דִּי פְלָחוּ

תִּמְן עַמְמֵיא דִּי אֲתוּן יִרְתִּין יִתְהוֹן יְתָ

טַעוֹתְהוֹן עַל טוֹרֵיא רַמֵּיא וְעַל רַמְתָּא

וְתַחוֹת כָּל אֵילָן עֲבוּף:

אֲבָד תֹּאבְדוֹן. אֲבָד, וְאַחֲ"כַּ תֹּאבְדוֹן,
מִכָּאן לְעוֹקֵר עֲבוּדַת גְּלוּלִים שֶׁצָּרִיךְ
לְשַׁרֵּשׁ אַחֲרֶיהָ: אֵת כָּל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר
עֲבָדוּ שָׁם וְגו' . וְמָה תֹּאבְדוֹן מֵהֶם, אֵת
אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר עָלְהֵרִים:

וְנִתְּצֻתָם אֶת מִזְבְּחֹתָם
וְשִׁבְרֹתָם אֶת מִצְבֹּתָם
וְאַשְׁרֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בְּאֵשׁ
וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן

וְאַבְדֶתֶם אֶת שְׁמֵם מִן הַמָּקוֹם

הַהוּא:

וְתִתְּרֶעוֹן יָת אֲגוּרֵיהוֹן וְתִתְּבָרוֹן יָת

קִמְתָּהוֹן וְאַשְׁרֵיהוֹן תּוֹקְדוֹן בְּנוֹרָא

וְצִלְמֵי טַעֲוֹתָהוֹן תְּקוּצָצוֹן וְתוֹבְדוֹן יָת

שְׁמָהוֹן מִן אֶתְרָא הַהוּא:

מזבח. של אבנים הרבה: מצבה. של אבן

אחת, והיא בימזם ששנויה במשנה, אבן

שחצבה מתחלתה לבימזם: אשרה. איכל

הנעבד: ואבדתם את שמם. לכנות להם

שם לגנאי, בית גליא קורין לה בית כריא,

עין כל עין קוץ:

ד לא תַעֲשֹׂן כֵּן לַיהוָה

אֱלֹהֵיכֶם:

לֹא תַעֲבֹדוּן כֵּן קֹדֶם יי אֱלֹהֵכֶן:

לא תעשון כן. להקטיר לשמים בכל

מקום, כי אם במקום אשר יבחר. דבר

אחר ונתצתם את מזבחותם ואבדתם את

שמם לא תעשון כן, אזהרה למוחק את

השם ולנותץ אבן מן המזבח או מן

העזרה, אמר רבי ישמעאל, וכי תעלה על
דעתך שישראל נותצין את המזבחות,
אלא שלא תעשו כמעשיהם, ויגרמו
עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב:

ה כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל
שְׁבִטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם
לְשַׁכְּנוֹ תִּדְרֹשׁוּ וּבֵאתָ שָׁמָּה:
אֲלֵהֶן לְאַתָּרָא דִּי יִתְרַעֲי יִי אֱלֹהֵינוּ
מִכָּל שְׁבִטֵינוּ לְאַשְׁרָא שְׁכֵנָתָה תָּמֹן

לְבֵית שְׁכֵנֶיךָ תִּתְּנוּ וְתִתּוֹן לְתָמוֹן:

לְשִׁכְנוֹ תִּדְרֹשׁוּ. זֶה מִשְׁכֵּן שִׁילָה:

וְהִבֵּאתֶם שָׁמָּה עֲלֹתֵיכֶם

וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם

וְאֵת תְּרוֹמַת יְדֵיכֶם וְנִדְרֵיכֶם

וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקָרְכֶם

וְצֹאנְכֶם:

וְתִתּוֹן לְתָמוֹן עֲלֹתֵיכֶם וְנִכְסֵי

קוֹדֶשִׁיכֶם וְיֵת מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם וְיֵת

אֲפַרְשׁוֹת יְדָכוֹן וְנִדְרֵיכוֹן וְנִדְבָתֶיכוֹן

וּבְכוּרֵי תוֹרְכוֹן וְעֲנֻכוֹן:

זבחיכם. שלמים של חובה:

מעשרותיכם. מעשר בהמה ומעשר שני

לאכול לפנים מן החומה: תרומת ידכם.

אלו הבכורים, שנאמר בהם ולקח הכהן

הטנא מידך: ובכרת בקרכם. לתתם לכהן

ויקריבום שם:

וְאָכְלֶתֶם שָׁם לִפְנֵי יְהוָה

אֱלֹהֵיכֶם וְשִׂמְחֶתֶם בְּכֹל

מִשְׁלַח יְדְכֶם אֶתֶם וּבְתִיכֶם

אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

וְתִכְלוּן תִּמְזַן קָדָם יי אֱלֹהֵכֹן וְתַחֲדֹן

בְּכֹל אוֹשָׁטוֹת יְדְכֹן אֶתֹן וְאַנֶּשׁ

בְּתִיכֹן דִּי בֵרַכְךָ יי אֱלֹהֶיךָ:

אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ ה'. לְפִי הַבְּרֵכָה הַבֵּא:

ח לֹא תַעֲשֹׂן כְּכֹל אֲשֶׁר אֶנְחֵנוּ

עֹשִׂים כֹּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל

הַיֶּשֶׁר בְּעֵינָיו:

לֹא תַעֲבֹדוּן כֹּל־דֵּי אֲנַחְנָא עֲבָדִין
הָכָא יוֹמָא דִּין גִּבֹּר כָּל מִן דְּכָשָׁר
קְדָמוּהִי:

לֹא תַעֲשׂוּן כֹּל אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים וְגו'.

מוֹסֵב לְמַעַלָּה עַל כִּי אַתֶּם עוֹבְרִים אֶת
הִירְדֵן וְגו', כִּשְׁתַּעֲבְרוּ אֶת הִירְדֵן, מִיד
מוֹתְרִים אַתֶּם לְהַקְרִיב בַּבִּמָּה כֹּל י"ד שָׁנָה
שֶׁל כְּבוֹשׁ וְחִלּוּק, וּבַבִּמָּה לֹא תִקְרִיבוּ כֹל
מֵה שְׂאֵתֶם מִקְרִיבִים פֶּה הַיּוֹם בִּמְשֹׁכָן,
שֶׁהוּא עִמָּכֶם וְנִמְשָׁח, וְהוּא כֹשֶׁר לְהַקְרִיב
בּו חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת נִדְרִים וְנִדְבוֹת, אֲבָל

בבמה אין קרב אלא הנידר והנידב, וזהו
איש כל הישר בעיניו, נדרים ונדבות
שאתם מתנדבים על ידי שישר בעיניכם
להביאם, ולא ע"י חובה, אותם תקריבו
בבמה:

ט כִּי לֹא בְּאַתָּם עַד עֹתָהּ אֶל
הַמִּנוּחָה וְאֶל הַנִּחְלָה אֲשֶׁר
יְחֻזָּה אֶלֶּהֶיךָ נֹתֵן לָךְ:
אֲרִי לֹא אֶתִּיתּוֹן עַד כָּעַן לְבֵית נִיחָא
וְלֶאֱחֻסְנָא דִּי אֶלֶּהֶךָ יְהִי לָךְ:

כי לא באתם. כל אותן י"ד שנה: עד

עתה. כמו עדיין: אל המנוחה. זו שילה:

הנחלה. זו ירושלים:

וַעֲבַרְתֶּם אֶת הַיַּרְדֵּן וּשְׁבַתֶּם

בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

מִנְחִיל אֶתְכֶם וְהָנִיחַ לָכֶם

מִכָּל אֲבִיכֶם מִסְבִּיב

וּשְׁבַתֶּם בַּטַּח:

וְתַעֲבְרוּן יְתַיֵּדְנָא וְתִיתְבוּן בְּאֶרֶעֱא

דִּי אֱלֹהֵיכֹן מַחֲסֵן יִתְּכֹן וַיְנִיחַ לְכֹן
מִכָּל בְּעָלֵי דְבַבֵּיכֹן מִסְחֹר סְחֹר
וַתִּיתְּבוֹן לְרַחֲצָן:

וַעֲבַרְתֶּם אֶת הַיַּרְדֵּן וַיִּשְׁבַּתֶּם בָּאָרֶץ.
שֶׁתַּחֲלֻקְוָה, וַיְהִי כָל אֶחָד מִכִּיר אֶת חֲלָקוֹ
וְאֵת שִׁבְטוֹ: וַהֲנִיחַ לָכֶם. לְאַחֵר כְּבוֹשׁ
וְחֲלוֹק וּמְנוּחָה מִן הַגּוֹיִים אֲשֶׁר הֵנִיחַ ה'
לְנַסּוֹת בָּם אֶת יִשְׂרָאֵל, וַאֲיֵן זֶה אֲלֹא בִימֵי
דָּוִד. אִז:

שני יא
וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר

יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשֹׁכֵן

שְׁמוֹ שֶׁם שְׁמָה תִּבְיֹאוּ אֵת כָּל

אֲשֶׁר אֲנֹכִי מַצִּיָּה אֶתְכֶם

עוֹלָתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם

מִעֲשֵׂי־רְתֵיכֶם וְתִרְמַת יְדֵיכֶם

וְכָל מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם אֲשֶׁר

תִּדְרֹו לַיהוָה:

וַיְהִי אֲתֵרָא דִּי יִתְרֵעִי יִי אֱלֹהֵכֹון בֵּה

לְאַשְׁרָאָה שְׁכַנְתָּה תִּמָּן לְתִמָּן תִּיתוֹן יִת

כָּל דִּי אֲנָא מִפְּקֵד יִתְכֹון עֲלֹותִיכֹון

וְנִכְסֵת קוּדְשִׁיכֹון מַעֲשֵׂרִיכֹון

וְאַפְרָשֹׁת יִדְכֹון וְכָל שְׁפָר נְדָרִיכֹון דִּי

תִּדְרֹון קָדָם יִי:

וְהִיָּה הַמָּקוֹם זְגוּ'. בְּנוּ לָכֶם בֵּית הַבַּחֲרִירָה

בִּירוּשָׁלַיִם, וְכֵן הוּא אֹמֵר בְּדוֹד, וַיְהִי כִי

יָשַׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ זֶה הִנִּיחַ לוֹ מִכָּל אוֹיְבָיו

מסביב ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה
נא אנכי יושב בבית ארזים וארון האלהים
יושב בתוך היריעה: שמה תביאו וגו'.
למעלה אמור לענין שילה וכאן אמור
לענין ירושלים, ולכך חלקם הכתוב, ליתן
היתר בין זו לזו, משחרבה שילה ובאו
לנוב וחרבה נוב ובאו לגבעון, היו הבמות
מותרות, עד שבאו לירושלים: מבחר
נדריכם. מלמד שיביאו מן המובחר:

יב וְשִׁמְחָתָם לְפָנַי יִהְיֶה

אֱלֹהֵיכֶם   אֲתֶם   וּבְנֵיכֶם

וּבְנֹתֵיכֶם   וְעַבְדֵיכֶם

וְאִמֹּהֹתֵיכֶם   וְהַלְוִי   אֲשֶׁר

בְּשַׁעֲרֵיכֶם   כִּי   אֵין   לוֹ   חֵלֶק

וְנָחֳלָה   אֶתְכֶם:

וּתְחַדּוּן   קָדָם   יי   אֱלֹהֵיכֶם   אֶתְּוֹן   וּבְנֵיכֶם

וּבְנֹתֵיכֶם   וְעַבְדֵיכֶם   וְאִמֹּהֹתֵיכֶם   וְלוֹאָה

דִּי   בְּקִרְוֵיכֶם   אֲרִי   לִית   לָהּ   חֵלֶק

וְאֶחָסֵנָא   עִמָּכֶם:

יג הַשָּׁמַר לָךְ פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֹתֶיךָ

בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה:

אֶסְתַּמֵּר לָךְ דִּילְמָא תִּסַּק עֲלֹתְךָ בְּכָל

אַתְרָא דִּי תַחֲזִי:

הַשָּׁמַר לָךְ. לִיתֵן לֹא תַעֲשֶׂה עַל הַדָּבָר:

בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה. אֲשֶׁר יַעֲלֶה

בְּלִבְךָ, אֲבָל אֶתָּה מִקְרִיב עִ"פ נְבִיא, כַּגּוֹן

אֲלִיהוּ בַּהֲרַחֲמֵי:

יד כִּי אִם בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר

יְהוָה בְּאַחַד שְׁבַטֶיךָ שֵׁם

תַּעֲלֶה עֲלֹתֶיךָ וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כֹל

אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצִּוֶּה:

אֱלֹהִים בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲי יְיָ בְּחֹד מִן

שְׁבַטֶיךָ תִּמְן תִּסַּק עֲלֹתֶךָ וְתִמְן תַּעֲבֹד

כֹּל דִּי אֲנִי מְפַקְדֶּךָ:

באחד שבטיך. בחלקו של בנימין,

ולמעלה הוא אומר מכל שבטיכם, הא

ביצד, כשקנה דוד את הגורן מארונה

היבוסִי, גבה הזהב מכל השבטים, ומכל

מקום הגורן בחלקו של בנימין היה:

טו רַק בְּכָל אֲוֹת נַפְשָׁךְ תִּזְבַּח

וְאָכַלְתָּ בֶּשֶׂר כְּבִרְכַּת יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ בְּכָל

שְׁעָרֶיךָ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר

יֹאכַלְנֹו כַּצְּבִי וְכֹאֲיִל:

לְחֹוד בְּכָל רְעוֹת נַפְשָׁךְ תִּכּוֹס וְתִיכּוֹל

בֶּשֶׂרָא כְּבִרְכַּתָּא דִּי אֱלֹהֶךָ דִּי יֵהֵב לָךְ

בְּכָל קְרוֹיךָ מִסָּאבָא וְדַכִּיא יְכַלְנָה

כְּבֶשֶׂר טִבִּיא וְאִילָא:

רק בכל אות נפשך. במה הכתוב מדבר,
אם בבשר תאווה, להתירה להם בלא
הקרבת אימורים, הרי אמור במקום אחר,
כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' ואמרת
אוכלה בשר וגו', במה זה מדבר, בקדשים
שנפל בהם מום, שיפדו ויאכלו בכל
מקום, יכול יפדו על מום עובר, תלמוד
לומר רק: תזבח ואכלת. אין לך בהם
היתר גיזה וחלב, אלא אכילה על ידי
זביחה: הטמא והטהור. לפי שבאו מכח

קדשים שנאמר בהם והבשר אשר יגע
בכל טמא לא יאכל, הוצרך להתייר בו
שטמא וטהור אוכלין בקערה אחת: כצבי
ובאיל. שאין קרבן בא מהם: כצבי
ובאיל. לפוטרו מן הזרוע והלחיים
והקבה:

מזרק הדרם לא תאכלו על

הארץ תשפכונו כמים:

לחוד דמא לא תיכלון על ארעא

תשדנה כמא:

רק הדם לא תאכלו. אע"פ שאמרתי
שאינ לך בו זריקת דם במזבח, לא
תאכלנו: תשפכנו כמים. לומר לך שאין
צריך כסוי. דבר אחר, הרי הוא כמים
להכשיר את הזרעים:

יז לא תוכל לאכל בשעריך
מעשר דגנך ותירשך ויצהרך
ובכורת בקרך וצאנך וכל
נדריך אשר תדר ונדבותיך
ותרומת ידך:

לִית לָךְ רִשׁוֹ לְמִיכַל בְּקָרוֹיךָ מֵעֶשֶׂר
עֲבוּרָךְ חֲמָרְךָ וּמִשְׁחָךְ וּבְכוּרֵי תוֹרְךָ
וְעֶנְךָ וְכָל נִדְרֶךָ דִּי תִדָּר וְנִדְבַתִּיךָ
וְאַפְרָשׁוֹת יָדְךָ:

לֹא תוּכַל. בֹּא הַכְּתוּב לִיתָן לֹא תַעֲשֶׂה עַל
הַדָּבָר: לֹא תוּכַל. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִרְחָה
אוֹמֵר, יְכוּלֵּךְ אַתָּה, אֲבָל אֵינְךָ רִשְׁאִי. כִּיּוֹצֵא
בּוֹ, וְאַתָּה הַיְּבוּסִי יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם לֹא יִכְלוּ
בְּנֵי יְהוּדָה לְהוֹרִישָׁם, יְכוּלִים הֵיוּ, אֲלֹא
שְׂאִינָן רִשְׁאִין, לְפִי שְׂכָרָתָם לָהֶם אֲבָרָהֶם

ברית כשלקח מהם מערת המכפלה, ולא
יבוסים היו אלא חתיים היו, אלא על שם
העיר ששמה יבוס, כך מפורש בפרקי דר'
אליעזר, והוא שנאמר כי אם הסירך
העורים והפסחים, צלמים שכתבו עליהם
את השבועה: ובכרת בקרך. אזהרה
לכהנים: ותרומת ידך. אלו הבכורים:

יח כִּי אִם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
תֹּאכְלֶנּוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אֶתָּה וּבִנְךָ

וּבִרְתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאַמְתְּךָ וְהַלְוִי

אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ וְשִׁמְחֶתָּ לִפְנֵי

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַשְׁלַח יָדְךָ:

אֲלֵהֶן קָדָם יי אֱלֹהֶךָ תִּכְלֶנָּה בְּאַתְרָא

דִּי יִתְרַעֲי יי אֱלֹהֶךָ בֵּה אַתְּ וּבִרְךָ

וּבִרְתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאַמְתְּךָ וְהַלְוֵאָה דִּי

בְּקִרְוֶיךָ וְתַחֲדֵי קָדָם יי אֱלֹהֶךָ בְּכֹל

אוֹשָׁטוֹת יָדְךָ:

לִפְנֵי ה'. לִפְנִים מִן הַחֲזוּמָה: וְהַלְוֵי אֲשֶׁר

בשעריך. אם אין לך לתת לו מחלקו, כגון
מעשר ראשון, תן לו מעשר עני, אין לך
מעשר עני, הזמינהו על שלמך:

יִשְׂרָאֵל הַשֹּׁמֵר לְךָ פֶּן תַּעֲזֹב אֶת
הַלְוִי כֹּל יוֹמֶיךָ עַל אֲדָמָתְךָ:
אֶסְתַּמֵּר לְךָ דִּילְמָא תִּשְׁבּוֹק יִתְּ לְוָאִי
כֹּל יוֹמֶיךָ עַל אֲרָעֶךָ:

השמר לך. ליתן לא תעשה על הדבר: על
אדמתך. אבל בגולה אינך מוזהר עליו
יותר מעניי ישראל:

כּ פִּי יִרְחִיב יְחִזֵּק אֱלֹהֶיךָ אֶת
גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לְךָ וְאַמְרַת
אֲכַלָּה בֶּשָׂר כִּי תֵאָוֶה נַפְשְׁךָ
לֵאכֹל בֶּשָׂר בְּכָל אֲוֹת נַפְשְׁךָ
תֹאכַל בֶּשָׂר׃

אֲרִי יִפְתִּי יִי אֱלֹהֶךָ יְתֹתְחוּמְךָ כִּמָּא דִּי
מַלִּיל לְךָ וְתִימַר אֵיכּוֹל בֶּשָׂרָא אֲרִי
תִתְרַעִי נַפְשְׁךָ לְמִיכַל בֶּשָׂרָא בְּכָל
רְעוֹת נַפְשְׁךָ תִּיכּוֹל בֶּשָׂרָא׃

כי ירחיב וגו'. למדה תורה דרך ארץ,
שלא יתאזה אדם לאכול בשר, אלא מתוך
רחבת ידיים ועושר: בכל אות נפשך וגו'.
אבל במדבר נאסר להם בשר חולין, אלא
אם בן מקדישה ומקריבה שלמים:

כא פי ירחק ממך המקום אשר
יבחר יהוה אלהיך לשוה שמו
שם וזבחתי מבקרך ומצאנך
אשר נתן יהוה לך כאשר
צויתך ואכלת בשעריך בכל

אַוֹת נִפְשָׁךְ:

אֲרִי יִתְּרַחֵק מִנֶּךָ אֲתָרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי

אַלְהֶךָ לְאַשְׂרָאָה שְׁכִנְתָּהּ תִּמְן וְתִכּוּס

מִתּוֹרֶךְ וּמַעֲנֶךָ דִּי יֵהֵב יִי לָךְ כְּמָא דִּי

פִּקְדָתְךָ וְתִיכּוּל בְּקִרְוֶיךָ בְּכֹל רְעוּת

נִפְשָׁךְ:

כִּי יִרְחֹק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם. וְלֹא תוּכַל לִבֵּא

וּלְעֲשׂוֹת שְׁלָמִים בְּכֹל יוֹם, כְּמוֹ עֲבָשִׁיו

שֶׁהַמֶּשֶׁכֶּן הוּלֵךְ עִמָּכֶם: וְזָבַחַת וְגו' כֹּאשֶׁר

צוֹיִתְךָ. לְמַדְנּוּ שִׁישׁ צוּי בְּזָבִיחָהּ הִיאךְ

ישחוט, והן הלכות שחיטה שנאמרו
למשה מסיני:

כב אֶךְ כַּאֲשֶׁר יֹאכֵל אֶת הֶעֱבִי
וְאֶת הָאֵילָן כֵּן תֹאכְלֶנּוּ הַטֶּמָּא
וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו יֹאכְלֶנּוּ:

בָּרֶם כָּמָא דִּי מִתְאַכֵּל בֶּשֶׂר טָבִיא
וְאֵילָא כֵּן תִּיכְלֶנָּה מִסָּאבָא וְדָכִיא
כַּחֲדָא יִכְלֶנָּה:

אך כאשר יאכל את העבי וגו'. אינד

מוזהר לאכלן בטְהִירָה, אִי מֵה צִבִּי וְאִיל
חֶלְבֵן מוֹתֵר אֵף חוֹלִין חֶלְבֵן מוֹתֵר, תִּלְמוּד
לוֹמֵר אֵךְ:

בְּרֵק חֲזֵק לְבִלְתִּי אֲכַל הָדָם כִּי
הָדָם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא תֹאכַל
הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר:

לְחֹד תִּקַּף בְּדִיל דָּלָא לְמִיכַל דְּמָא
אַרִי דְּמָא הוּא נִפְשָׁא וְלֹא תִיכּוּל
נִפְשָׁא עִם בָּשָׂר:

רק חזק לבלתי אכל הדם. ממה שנאמר

חזק, אתה למד שהיו שטופים בדם

לאכלו, לפיכך הוצרך לומר חזק, דברי

רבי יהודה, רבי שמעון בן עזאי אומר, לא

בא הכתוב, אלא להזהירך וללמדך, עד

כמה אתה צריך להתחזק במצות, אם הדם

שהוא קל להשמר ממנו, שאין אדם

מתאזהר לו, הוצרך לחזקך באזהרתו, ק"ו

לשאר מצות: ולא תאכל הנפש עם

הבשר. אזהרה לאבר מן החי:

כד לא תאכלנו על הארץ

תִּשְׁפָּכֶנּוּ כַּמִּים:

לֹא תִיכְלֶנָה עַל אֲרֶעָא תִשְׁדֹּנָה כְּמִיא:

לֹא תֹאכְלֶנּוּ. אִזְהָרָה לְדָם הַתְּמַצִּית:

כֹּה לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יִיטֵב לָךְ

וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי תַעֲשֶׂה

הַיֵּשֶׁר בְּעֵינַי יְהוָה:

לֹא תִיכְלֶנָה בְּדִיל דִּיִּטֵּב לָךְ וּלְבָנֶיךָ

בְּתַרְךָ אֲרִי תַעֲבֹד דְּכָשָׁר קָדָם יי:

לֹא תֹאכְלֶנּוּ. אִזְהָרָה לְדָם הָאִיבְרִים:

למען ייטב לך וגו'. צא ולמד מתן שכר
של מצות, אם הדם שנפשו של אדם קצה
ממנו, הפורש ממנו זוכה לו ולבנו אחריו,
ק"ו לגזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה
להם:

בו רק קודשיו אשר יהיו לך
ונדריו תשא ובאת אל
המקום אשר יבחר יהוה:
לחוד מעשר קודשיו דיהון לך ונדרך
תטול ותיתי לאתרא די יתרעי יי:

רק קדשִׁיךָ. אַעֲ"פֹ שְׂאתָה מוֹתֵר לְשַׁחוּט
חוֹלִין, לֹא הִתְרִיתִי לָךְ לְשַׁחוּט אֶת
הַקִּדְשִׁים וּלְאֹכְלָן בְּשַׁעֲרֶיךָ בְּלֹא הַקֶּרְבָּה,
אַלֹּא הִבִּיאֵם לְבֵית הַבַּחֲרִירָה:

כֹּז וְעֹשֵׂיתָ עֲלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם
עַל מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדָם
זִבְחֶיךָ יִשָּׁפֹךְ עַל מִזְבֵּחַ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכְלֶה:

וְתַעֲבֹד עֲלֹתְךָ בַּשָּׂרָה וְדָמָא עַל

מִדְּבַחַּא דִּי אֱלֹהֵךְ וְדַם נִכְסֵת קוּדְשִׁיךְ
יִתְּשֵׁד עַל מִדְּבַחַּא דִּי אֱלֹהֵךְ וּבִשְׂרָא
תִּיכּוּל:

ועשית עלתיך. אם עולות הם, תן הבשר
והדם על גבי המזבח, ואם זבחי שלמים
הם, דם זבחיך ישפך על המזבח תחלה,
ואח"כ והבשר תאכל. ועוד דרשו
רבותינו, רק קדשיך, שבא ללמד על
הקדשים שבחוצה לארץ, וללמד על
התמורות ועל ולדות קדשים שיקריבו:

כח שֹׁמֵר וְשֹׂמֵעַ אֶת כָּל

הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי

מְצַוְךָ לַמַּעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶיךָ

אַחֲרֶיךָ עַד עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה

הַטּוֹב וְהִנֵּשְׂר בְּעֵינַי יְהוָה

אַלְהֶיךָ:

טו וּתְקַבֵּל יְת כָּל פְּתִגְמֵי־הָאֱלִין דִּי

אַנָּא מִפְּקֻדָּךְ בְּדִיל דִּי־יֵטֵב לָךְ וּלְבִנְיֶיךָ

בְּתָרְךָ עַד עוֹלָם אֲרִי תַעֲבֹד דְּתַקֵּן

וּדְכַשְׁר קָדֶם יִי אֱלֹהֶיךָ:

שמור. זו משנה, שאתה צריך לשמרה
בבטנך שלא תשכח, כענין שנאמר, כי
נעים כי תשמרם בבטנך, ואם שנית,
אפשר שתשמע ותקיים, הא כל שאינו
בכלל משנה, אינו בכלל מעשה: את כל
הדברים. שתהא חביבה עליך מצוה קלה
כמצוה חמורה: הטוב. בעיני השמים:
והישר. בעיני אדם:

כט טוֹלֵט כִּי יִכָּרִית

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר

אַתָּה בָּא שָׁמָּה לְרַשֵּׁת אוֹתָם

מִפְּנֶיךָ וִירַשְׁתָּ אוֹתָם וַיִּשְׁבְּתָּ

בְּאַרְצָם:

אֲרִי יִשְׁצִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יֵת עַמִּיָּא דִּי אַתָּה

עָלִיל לְתַמּוֹן לְתַרְכָּא יִתְהוֹן מִקְדָּמךָ

וְתִירֵת יְתֵהוֹן וְתִיתַב בְּאַרְעֵהוֹן:

לְהַשְׁמַר לָךְ פֶּן תִּנְקַשׁ אַחֲרֵיהֶם

אַחֲרֵי הַשְׁמָדָם מִפְּנֶיךָ וּפֶן

תִּדְרֹשׁ לְאַלְהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָּה

יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת

אַלְהֵיהֶם וְאַעֲשֶׂה כֵן גַּם אֲנִי:

אֶסְתַּמֵּר לָךְ דִּלְמָא תִּתְקַל בְּתִרְיָהוֹן

בְּתַר דִּישְׁתַּצִּון מִקֳדָמְךָ וְדִלְמָא תִּתְבַּע

לְטַעֲוֹתָהוֹן לְמִימַר אַכְדִּין פְּלַחִין

עֲמִמִּיא הָאֵלִין יְת טַעֲוֹתָהוֹן וְאַעֲבֹד כֹּן

אַף אֲנִי:

**פֶּן תִּנְקֶשׁ. אֹנֶקְלוֹם תִּרְגֵּם לְשׁוֹן מִזְקֶשׁ,
וְאֲנִי אֹמֵר שְׁלֹא חֵשׁ לְדַקְדָּק בְּלִשׁוֹן, שְׁלֹא
מִצִּינֵנוּ נֹו"ן בְּלִשׁוֹן יִזְקֶשׁ, וְאִפִּילוֹ לִיסוּד
הַנּוֹפֵל מִמֶּנּוּ, אֲבָל בְּלִשׁוֹן טִירוּף וְקִשְׁקוּשׁ
מִצִּינֵנוּ נֹו"ן, וְאִרְכַּבּוּתִיָּה דֹא לְדֹא נִקְשֵׁן,
וְאֵף זֶה אֲנִי אֹמֵר, פֶּן תִּנְקֶשׁ אַחֲרֵיהֶם, פֶּן
תִּטְרֹף אַחֲרֵיהֶם, לְהִיּוֹת כְּרוּךְ אַחֲרֵי
מַעֲשֵׂיהֶם, וְכֵן יִנְקֶשׁ נוֹשֵׂא לְכָל אֲשֶׁר לוֹ,
מִקְלָל אֶת הָרֹשֶׁעַ לְהִיּוֹת עֲלִיוֹ נוֹשִׂים רַבִּים,**

ויהיו מחזירין ומתנקשין אחר ממונו:
אחרי השמדם מפניך. אחר שתראה
שאשמידם מפניך, יש לך לתת לב מפני
מה נשמדו אלו, מפני מעשים מקולקלים
שבידיהם, אף אתה לא תעשה כן, שלא
יבואו אחריים וישמידוך: איכה יעבדו.
לפי שלא ענש על עבודת אלילים, אלא
על זבוח וקטור ונסוך והשתחואה, כמו
שכתוב בלתי לה' לבדו, דברים הנעשים
לגבוה, בא ולמדך כאן, שאם דרכה של
עבודת אלילים לעבדה בדבר אחר, כגון

פוער לפעור וזורק אבן למרקולים, זו היא
עבודתה וחייב, אבל זבוח וקטור ונסוד
זהשתחואה, אפילו שלא כדרכה חייב:

לא לא תַעֲשֶׂה כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
כִּי כָל תוֹעֲבַת יְהוָה אֲשֶׁר
שָׂנֵא עָשׂוּ לַאֲלֹהֵיהֶם כִּי גַם
אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנֹתֵיהֶם
יִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ לַאֲלֹהֵיהֶם:

לֹא תַעֲבֹד כֵּן קֹדֶם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲרִי כָל

דְּמַרְחָק קָדָם יִי דִּי סְנִי עֲבָדוּ

לְטַעוֹתֶהוֹן אֲרִי אֶף יֵת בְּנִיהוֹן וַיֵּת

בְּנֵי־יִהוֹן מוֹקֵדִין בְּנוֹרָא לְטַעוֹתֶהוֹן:

כִּי גַם אֶת בְּנֵיהֶם. גַּם, לְרַבּוֹת אֶת

אֲבוֹתֵיהֶם וְאֲמוֹתֵיהֶם. אֲרִי עֲקִיבָא, אֲנִי

רֹאֵיתִי נֹכְרִי שֹׁכֵפֶתוּ לְאֲבִיו לְפָנַי כִּלְבוּ

וְאֹכְלוּ:

דברים פרק-יג

אֶת כָּל הַדְּבָר אֲשֶׁר אֲנִי

מִצִּוָּה אֶתְכֶם אֲתוֹ תִשְׁמְרוּ

לַעֲשׂוֹת לֹא תִסָּף עָלַי וְלֹא

תִּגָּרַע מִמֶּנּוּ:

יֵת כָּל פֶּתַח־מָא דִּי אֲנֵא מִפְקֵד יִתְכוֹן

יִתֵּה תִטְרוֹן לְמַעַבְד לֹא תוֹסֵפוֹן עַל־וְהִי

וְלֹא תִמְנְעוֹן מִנֶּה:

אֵת כָּל הַדְּבָר. קֹלָה בַח־מִזְרָה: תִּשְׁמְרוּ

לַעֲשׂוֹת. לִיתֵן לֹא תַעֲשֶׂה עַל עֲשֵׂה

הַאֲמֹרִים בַּפִּרְשָׁה, שִׁכַּל הַשְׁמַר לְשׁוֹן לֹא

תעשה הוא, אלא שאין לוקין על השמר
של עשה: לא תסף עליו. חמשה טיטפות
בתפלין, חמשה מינין בלולב, ארבע
ברכות בברכת כהנים:

ב פִּי יְקוֹם בְּקֶרֶךְ נְבִיא או
חֵלֶם חֵלֹם וְנָתַן אֱלֹהִי אוֹת או
מוֹפֵת:

אֲרִי יְקוֹם בִּינֶךְ נְבִיא או חֵלֶם חֵלְמָא
וַיִּתֵּן לָךְ אֶת אוֹ מוֹפֵתֶא:

ונתן אליך אות. בשמים, בענין שנאמר

בגדעון ועשית לי אות, ואומר יהי נא חורב

אל הגזה וגו': או מופת. בארץ. ונתן אליך אות. או מופת.

אע"פ כן לא תשמע לו. ואם תאמר מפני

מה נותן לו הקב"ה ממשלה לעשות אות,

כי מנסה ה' אלהיכם אתכם:

ג וּבֹא הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת אֲשֶׁר

דִּבֶּר אֱלֹהֶיךָ לֵאמֹר נִלְכָּה אַחֲרֵי

אֱלֹהִים אַחֲרֵים אֲשֶׁר לֹא

יִדְעֵתָם וְנַעֲבֹדָם:

וַיֵּיתִי אֹתָא וּמוֹפֶתָא דִּי מִלִּיל עֶמְךָ

לְמִיָּמָר נִהְיָ בְּתֵר טַעֲוֹת עַמִּמִּיא דִּי לֹא

יִדְעָתָנוּן וְנִפְלָחָנוּן:

דֹּ - לֹא תִשְׁמַע אֶל דְּבָרֵי הַנְּבִיא

הַהוּא אִוּ אֶל חוֹלָם הַחֲלוֹם

הַהוּא כִּי מִנִּסָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

אֶתְּכֶם לְדַעַת הִישָׁכֶם אֲהַבִּים

אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל

לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם:

לֹא תִקַּבַּל לְפָתְגָמִי נְבִיא הַהוּא אִוּ

לְחַלֵּם חֶלְמָא הֵהוּא אֲרִי מְנַסִּי יִי

אַלְהֵכוֹן יִתְכוֹן לְמַדַּע הָאִיתִיכוֹן רַחֲמִין

יֵת יִי אַלְהֵכוֹן בְּכֹל לְבִכּוֹן וּבְכֹל

נַפְשִׁכוֹן:

ה אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ

וְאֹתוֹ תִירְאוּ וְאֶת מִצְוֹתָיו

תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֹתוֹ

תַּעֲבֹדוּ וּבוֹ תִדְבָּקוּ:

בְּתַר דַּחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֵכוֹן תִּהְכוֹן וְיִתָּה

תִּדְחֲלוּן וַיֵּת פְּקוּדוֹהִי תִטְרוּן וְלִמִּירָה
תִּקְבְּלוּן וְקַדְמוֹהִי תִפְלְחוּן וּבִדְחֻלָּתָהּ
תִּתְקַרְבוּן:

ואת מצותיו תשמורו. תורת משה:
ובקולו תשמעו. בקול הנביאים: ואותו
תעבדו. במקדשו: ובו תדבקו. הדבק
בדרכיו, גמול חסדים, קבור מתים, בקר
חולים, כמו שעשה הקב"ה:

וְהִנָּבִיא הָהוּא אֹן חֵלֶם
הַחֲלוֹם הָהוּא יוֹמָת כִּי דָּבַר

סֵרָה עַל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

וְהַפֹּדֶד מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדְיָחָךְ

מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבַעֲרַת הָרָע

מִקֶּרְבְּךָ:

וְנָבִיא הֵהוּא אוֹ חֵלֶם חֵלְמָא הֵהוּא

יִתְקַטֵּל אֲרִי מִלִּיל סִטְיָא עַל יְיָ

אֱלֹהֵיכֶם דִּי אֲפִיק יִתְכוֹן מֵאֲרַעָא

דְּמַצְרִים וְדַפְרָקָן מִבֵּית עֲבֹדוֹתָא

לְאַטְעֵינְיִתְךָ מִן אֲרֻחָא דִּי פִקְדָךְ יִי

אַלְהֶךָ לְמַהֲךָ בֵּה וְתַפְלִי עָבֵד דְּבִישׁ

מִבֵּינְךָ:

סרה. דבר המוסר מן העולם, שלא היה

ולא נברא ולא צויתיו לדבר בן,

דישטודר"א בלע"ז: והפדך מבית

עבדים. אפילו אין לו עליך אלא שפדאך,

דיו:

ז כִּי יִסִּיתְךָ אֶחֱיֶךָ בֶּן אִמְךָ אוֹ

בְּנֶךְ אֹו בִּתְּךָ אֹו אִשְׁתְּ חֵיקְךָ

אֹו רֵעֶךָ אֲשֶׁר כְּנַפְשְׁךָ בַּסֶּתֶר

לְאֹמֹר נִלְכָּה וְנַעֲבֹדָה אֱלֹהִים

אַחֲרֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אֹתָהּ

וְאַבְתִּיךָ׃

אֲרִי יִמְלֹכְכֶנָּךְ אַחֲוֶךָ בֶּר אִמְךָ אֹו בָרְךָ

אֹו בִּרְתְּךָ אֹו אֶתְּ קִימְךָ אֹו חֲבָרְךָ דִּי

כְּנַפְשְׁךָ בַּסֶּתֶרֶא לְמִימַר נִהַךְ וְנִפְלַח

לְטַעוֹת עֲמִמִּיא דִּי לֹא יָדַעְתָּ אֹתָּהּ

וְאַבְהֶתֶךָ:

כי יסיתך. אין הסתה אלא גרוי, שנאמר
אם ה' הסיתך בי, אמיטר"א בלע"ז
שמשיאו לעשות כן: אחיך. מאב: או בן
אמך. מאם: חיקך. השוכבת בחיקך
ומחקה בד, אפקייט"א בלע"ז וכן ומחיק
הארץ, מיסוד התקוע בארץ: אשר
כנפשך. זה אביך, פירש לך הכתוב את
החביבין לך, ק"ו לאחרים: בסתר. דבר
הכתוב בהווה, שאין דברי מסית אלא
בסתר, וכן הוא אומר, בנשף בערב יום

באישון לילה ואפלה: אשר לא ידעת
אתה ואבתיך. דבר זה גנאי גדול הוא לך,
שאף האומות אין מניחין מה שמסרו להם
אבותיהם, וזה אומר לך עזוב מה שמסרו
לך אבותיך:

ח מאֲלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר
סְבִיבוֹתֵיכֶם הִקְרַבִּים אֵלֶיךָ אוֹ
הַרְחֲקִים מִמֶּךָ מִקְצֵה הָאָרֶץ
וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ:

מַטְעֲנֹת עַמִּיּא דִּי בְּסַחְרֵיכֹן דְּקָרִיבִין

לָךְ אוֹ דְרַחֲקִין מִנֶּךָ מִסִּפֵּי אֶרֶץ

וְעַד סִפֵּי אֶרֶץ:

הַקְרֵבִים אֵלֶיךָ אוֹ הַרְחֻקִּים. לְמַה פֶּרַט

קְרוֹבִים וְרַחֲוּקִים, אֲלֹא כֵךְ אָמַר הַכַּתוּב,

מִטִּיבֵן שֶׁל קְרוֹבִים אַתָּה לְמַד טִיבֵן שֶׁל

רַחֲוּקִים, כִּשֶּׁם שֶׁאֵין מִמֶּשׁ בַּקְרוֹבִים כֵּךְ

אֵין מִמֶּשׁ בַּרַחֲוּקִים: מִקְצֵה הָאָרֶץ. זֶה

חֲמָה וּלְבִנָּה וְצִבָּא הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֵן מֵהַלְכִּין

מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ:

ט לֹא תֵאָבֶה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע

אֵלָיו וְלֹא תַחֲוֶם עֵינֶיךָ עָלָיו

וְלֹא תַחְמֹל וְלֹא תִכַּסֶּה עָלָיו:

לֹא תִיבִי לָהּ וְלֹא תִקַּבֵּל מִנָּה וְלֹא

תַּחֲוֶם עֵינֶיךָ עָלֶיהָ וְלֹא תִרְחַם וְלֹא

תִּכַּסֵּי עָלֶיהָ:

לֹא תֵאבֶה לוֹ. לֹא תֵהָא תֵאב לוֹ, לֹא

תֵּאבְנוּ, לִפִּי שֵׁנָאמַר וְאֵהֶבֶת לְרַעַךְ כְּמוֹד,

אֵת זֶה לֹא תֵאֱהָב: וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו.

בְּהִתְחַנְנוּ עַל נַפְשׁוֹ לְמַחֹל לוֹ, לִפִּי שֵׁנָאמַר

עֲזֹב תַעֲזֹב עִמּוֹ, לִזֶּה לֹא תַעֲזֹב: לֹא

תחוס עינד עליו. לפי שנאמר לא תעמוד
על דם רעד, על זה לא תחוס: ולא
תחמול. לא תהפך בזכותו: ולא תכסה
עליו. אם אתה יודע לו חובה, אינד רשאי
לשתוק:

יְכִי הָרָג תַּחֲרֹגְנוּ יָדְךָ תַּהְיֶה
בוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה לַחֲמִיתוֹ וַיֵּד כָּל
הָעָם בְּאַחֲרָנָה:

אַרִי מְקַטֵּל תִּקְטְלֶנָה יָדְךָ תִּהְיֶה בָּהּ
בְּקַדְמִיתָא לְמִקְטִלָּה וַיֵּד דְּכָל עַמָּא

בְּתֵרִיתָא:

כִּי הָרַג תִּהְרַגְנוּ. יֵצֵא מִבִּיד חַיִּיב, אֲלֹ
תִּחְזִירָהוּ לְזִכּוֹת: יָדְךָ תִּהְיֶה בּוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה.
מִצּוּהַ בִּיד הַנִּסָּת לְהַמִּיתוֹ, לֹא מֵת בִּידוֹ,
יָמוֹת בִּיד אַחֲרִים, שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּד כָּל הָעָם
וְגו'.

יֵא וְסִקְלָתוֹ בְּאַבְנִים וְמָת כִּי
בִּקְשׁ לְהַדִּיחָהּ מֵעַל יְהוָה
אֶלֶּהֶּיךָ הַמּוֹצִיָאךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

וְתִרְגְּמַנָּהּ בְּאַבְנֵי יִמּוֹת אֲרִי בְּעֹא

לְאַטְעִיּוֹתָךְ מִדַּחֲלָתָא דִּי אֱלֹהֶיךָ דִּי

אַפְקִי מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם מִבֵּית

עֲבֹדוֹתָא:

יְב וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וִירְאוּ

וְלֹא יוֹסִפוּ לַעֲשׂוֹת כְּדַבַּר הָרַע

חַיָּה בְּקֶרֶב:

וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וִידַחֲלוּ וְלֹא

יוֹסִפוּ לַמַּעֲבָד כְּפִתְגָּמָא בִּישָׁא הָדִין

בִּינְךָ:

יג כִּי תִשְׁמַע בְּאַחַת עֲרִיךְ

אֲשֶׁר יִחְזָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ

לְשִׁבַּת שָׁם לֵאמֹר:

אֲרִי תִשְׁמַע בְּחֵד מִקְרוֹיךָ דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ

יִהְיֶה לְךָ לְמַתָּב תִּמָּן לְמִימָר:

לְשִׁבַּת שָׁם. פֹּרֵט לִירוּשָׁלַיִם שֶׁלֹּא נִתְּנָה

לְדִירָה: כִּי תִשְׁמַע וְגו' לֵאמֹר. אוֹמְרִים בֵּן

יֵצְאוּ וְגו':

יָד יֵצֵאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיעֵל

מִקֶּרְבְּךָ וַיִּדְיָחוּ אֶת יֹשְׁבֵי

עִירָם לֵאמֹר נִלְכָּה וְנַעֲבֹדָה

אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא

יִדְעֵתֶם:

נִפְקֹוּ גְּבֵרִין בְּנֵי רִשְׁעָא מִבֵּינָךְ וְאַטְעִיו

יָת יִתְבִּי קִרְתָּהוֹן לְמִימָר נִהַךְ וְנִפְלַח

לְטַעֲוֹת עַמְּמִיא דִּי לֹא יִדְעֵתוֹן:

בְּנֵי בְלִיעֵל. בְּלִי עוֹל, שְׂפָרְקוּ עוֹלוֹ שֶׁל

מקום: אנשים. ולא נשים: יושבי עירם.

ולא יושבי עיר אחרת, מכאן אמרו, אין

נעשית עיר הנדחת עד שידחזה אנשים,

ועד שיהיו מדיחיה מתוכה:

טו וְדַרְשָׁתָּ וְחִקְרָתָּ וְשִׁאלָתָּ

הַיָּטֵב וְהַיָּדָה אֶמֶת נְכוּן הַדָּבָר

נַעֲשֶׂתָהּ הַתּוֹעֲבָה הַזֹּאת

בְּקִרְבְּךָ:

וְתִתְּבַע וְתִבְדּוֹק וְתִשְׁאַל יְאוֹת וְהָא

קִשְׁטָא כּוֹן פִּתְגָמָא אֶתְעֵבִידָא

תועבתא הדא בינך:

ודרשת וחקרת ושאלת היטב. מכאן

למדו שבע חקירות, מריבוי המקרא, כאן

יש ג', דרישה וחקירה והיטב, ושאלת אינו

מן המניין וממנו למדו בדיקות, ובמקום

אחר הוא אומר ודרשו השופטים היטב,

ועוד במקום אחר הוא אומר ודרשת

היטב, ולמדו היטב היטב לגזירה שוה,

ליתן האמור של זה בזה:

טו הִכָּה תִּכָּה אֶת יֹשְׁבֵי הָעִיר

(ההוא) הִהוּא לְפִי חָרֵב חֲחָרָם

אֶתָּה וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת

בְּהֶמְתָּהּ לְפִי חָרֵב:

מִמָּחָא תִמְחִי יָת יִתְבִּי קִרְתָּא הֵהִיא

לְפִתְגָם דְּחָרֵב גִּמַּר יִתָּה וְיִת כָּל דִּי בָהּ

וְיִת בְּעִירָהּ לְפִתְגָם דְּחָרֵב:

הכּה תכּה. אם אינך יכול להמיתם

במיתתה הכתובה בהם, המיתם באחרת:

יִזְוָאת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל

תוֹךְ רְחֹבָהּ וְשַׂרְפָּתָהּ בֵּאֵשׁ אֶת

הָעִיר וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ כָּלִיל

לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִיתָה תֵּל עוֹלָם

לֹא תִבְנֶה עוֹד:

וְיֵת כָּל עֲדָאָהּ תִּכְנוֹשׁ לְגוֹ פְתִיָּהּ

וְתוֹקֵד בְּנוֹרָא יֵת קִרְתָּא וְיֵת כָּל עֲדָאָהּ

גְּמִיר קָדָם יִי אֱלֹהֶיךָ וְתִהְיֶה תֵּל חָרִיב

לְעֹלָם לֹא תִבְנֶי עוֹד:

לֹא אֱלֹהֶיךָ. לְשִׁמוֹ וּבִשְׂבִילֹו:

יִחְיֶה וְלֹא יִדְבֹק בְּיָדְךָ מֵאֲוִמָּה מִן

הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יִחְיֶה

מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לָךְ רַחֲמִים

וְרַחֲמֶיךָ וְהִרְבֵּךְ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע

לְאַבְרָהָם:

וְלֹא יִדְבֹק בְּיָדְךָ מִדַּעַם מִן חֵרֶם

בְּדִיל דִּיתוּב יִי מִתְקוֹף רוּגְזָה וִיחָב לָךְ

רַחֲמִין וִירַחֵם עָלֶיךָ וַיִּסְגְּנֶךָ כְּמָא דִּי

קִיִּים לְאַבְהֶתֶךָ:

לִמְעַן יָשׁוּב ה' מֵחֲרוֹן אָפוֹ. שְׁכַל זִמְן

שֶׁעֲבוּדַת אֱלֹהִים בְּעוֹלָם, חֲרוֹן אָף בְּעוֹלָם:

יִטְ בִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמּוֹר אֶת כָּל מִצְוֹתָיו

אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם

לַעֲשׂוֹת הַיֵּשֶׁר בְּעֵינַי יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ:

אֲרִי תִקְבֹּל לְמִימְרָא דִּי אֶלְהֶךָ לְמַטָּר

יֵת כָּל פְּקוּדוֹתַי דִּי אֲנִי מִפְּקֻדֶּיךָ יוֹמָא

דִּין לְמַעַבְד דְּכֶשֶׁר קָדַם יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

דברים פרק-יד

א רַב־יַעֲכִי בְּנִים אַתֶּם

לִיחֻזָּה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגַּדְּדוּ

וְלֹא תַשִּׁימוּ קִרְחָה בֵּין

עֵינֵיכֶם לְמֹת:

בְּנֵי אֶתֶּן קֶדֶם יי אֱלֹהֵינוּ לֹא

תִּתְחַמֵּמוֹן וְלֹא תִשְׁוֶן מֶרֶט בֵּין עֵינֵינוּ

עַל מִית:

לֹא תִתְגַּדְדוּ. לֹא תִתְנֶן גְּדִידָה וְשֶׁרֶט

בְּבִשְׁרֵכֶם עַל מַת, כְּדֶרֶךְ שֶׁהָאֲמֹרִיִּים

עוֹשִׂין, לְפִי שֶׁאַתֶּם בְּנֵי שֶׁל מְקוֹם, וְאַתֶּם

רְאוּיִין לְהִיּוֹת נְאִים, וְלֹא גְדוּדִים

וּמִקְוֵרָחִים: בֵּין עֵינֵיכֶם. אֲצֹל הַפְּדָחַת,

וּבִמְקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר, וְלֹא יִקְרָחוּ קִרְחָה

בְּרֵאשִׁם, לַעֲשׂוֹת כֹּל הָרֵאשׁ כְּבֵין הָעֵינִים:

ב כִּי עִם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה

אַלֶּהֶיךָ וּבְךָ בָּחַר יְהוָה לְהִיּוֹת

לֹא לְעַם סֻגָּלָה מִכָּל הָעַמִּים

אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה:

אֲרִי עִם קָדִישׁ אַתָּה קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ

אֶתְרַעִי יְיָ לְמַהוּי לָהּ לְעַם חֲבִיב מִכָּל

עַמֵּי אֲדָמָה דִּי עַל אֲפִי אֶרְעָא:

כִּי עִם קָדוֹשׁ אַתָּה. קְדוּשַׁת עֲצֻמָּךְ

מֵאֲבוֹתֶיךָ, וְעוֹד וּבְךָ בָּחַר ה':

ג. לֹא תֹאכַל כָּל תוֹעֵבָה:

לֹא תִיכּוֹל כָּל דְּמָרְחָק:

כל תועבה. כל שתעבתי לך, כגון צרם
אוזן בכור כדי לשוחטו במדינה, הרי דבר
שתעבתי לך כל מום לא יהיה בו, ובא
ולמד כאן שלא ישחט ויאכל על אותו
המום, בשל בשר בחלב הרי דבר שתעבתי
לך, הזהיר כאן על אכילתו:

ד. זאת הבהמה אשר תאכלו

שור שֶׁהָיָה כְּשֶׁבִים וְשֶׁהָיָה עִזִּים:

דִּין בְּעִירָא דְּתִיכְלוֹן תּוֹרִין אִמְרִין

דְּרַחֲלִין וְגִדִּין דְּעִזִּין:

זאת הבהמה וגו':

ה אֵיל וְצִבִּי וַיַּחֲמֹר וַאֲקֹן

וְדִישָׁן וְתֵאוּ וְזֶמֶר:

אֵילָּא וְטִבִּיא וַיַּחֲמֹרָא וַיַּעֲלָא וְרִימָא

וְתוֹרְבִּלָּא וְדִיצָא:

אֵיל וְצִבִּי וַיַּחֲמֹר. לַמִּדְנֹה שְׁהַחִיָּה בְּכָל

בַּהֲמָה, וְלַמִּדְנֹה שְׁהַבְּהֵמָה וַחִיָּה טַמְאָה

מְרוּבָּה מִן הַטְּהוֹרָה, שְׂבַבְלֵי מִקּוֹם פּוֹרֵט
אֶת הַמּוֹעֵט: וְאִקּוֹ. מִתּוֹרָגִם יַעֲלֵא, יַעֲלֵי
סִלְעַ, הוּא אֲשֶׁטְנִבּוֹ"ק: וְתֵאוּ. תּוֹרְבִל"א,
תּוֹר הִיעֵר, בִּאל"א יַעֲר בִּלְשׁוֹן אֲרָמִי:

וְכָל בְּהֵמָה מִפְּרִסְתָּ פִּרְסָה
וְשִׁמְעֵת שִׁמַּע שְׁתֵּי פְּרָסוֹת
מִנְעֵלַת גֶּרָה בְּבֵהֶמָה אֹתָהּ
תֹּאכְלוּ:

וְכָל בְּעִירָא דְסְדִיקָא פִּרְסָתָא וּמִטְלָפָא

טֹלְפִין תִּרְתִּין פִּרְסָתָא מִסְקָא פִּשְׁרָא

בְּבַעֲיָרָא יְתָה תִּיכְלוּן:

מפרסת. סדוקה כתרגומו: פרסה.

פלאנט"ה: ושסעת. חלוקה בשתי

צפרנים, שיש סדוקה ואינה חלוקה

בצפרנים, והיא טמאה: בבהמה. משמע

מה שנמצא בבהמה אכול, מכאן אמרו

שהשליך נותר בשחיטת אמו:

ז אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ

ממַעְלֵי הַגֶּרֶה וּמִמִּפְרֵי־סִי

הַפְּרֹסָה הַשְּׂסוּעָה אֶת הַגִּמְלָה

וְאֶת הָאֲרֵנֶבֶת וְאֶת הַשָּׁפָן כִּי

מַעֲלָה גֵרָה הֵמָּה וּפְרֹסָה לֹא

הַפְּרִיסוּ טִמְאִים הֵם לָכֶם:

בָּרַם יְתִין לֹא תִיכָלוּן מִמֶּסְקִי פֶשֶׁרָא

וּמִמֶּסְדִּיקִי פֶרֶסְתָא מִטְּלָפִי טְלָפִיא יְתִין

גִּמְלָא וְיִת אֲרֵנֶבֶת וְיִת טַפְזָא אֲרִי

מֶסְקִי פֶשֶׁרָא אֲנוּן וּפֶרֶסְתָּהוּן לֹא

סְדִיקָא מִסְאֲבִין אֲנוּן לְכוּן:

השְׁסוּעָה. בְּרִיָּה הִיא שֵׁשׁ לָהּ שְׁנֵי גִבִּין

וְשְׁנֵי שְׂדֵרָאוֹת, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, לָמָּה נִשְׁנוּ

בְּבִהּמוֹת מִפְּנֵי הַשְׁסוּעָה, וּבַעֲזוּפוֹת מִפְּנֵי

הָרָאָה, שֶׁלֹּא נֹאמְרוּ בַּת"כ׃

חֹלָאֵת הַחֲזִיר כִּי מִפְּרִים פְּרָסָהּ

הוּא וְלֹא גֵרָה טָמֵא הוּא לָכֶם

מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם

לֹא תִגְעוּ׃

וַיֵּת חֲזִירָא אֲרִי מִסְדִּיק פְּרִסְתָּא הוּא

וְלֹא פֶשַׁר מִסָּאֵב הוּא לְכוֹן מִבְּסָרְהוֹן

לֹא תִיכָלוֹן וּבְנִבְלָתְהוֹן לֹא תִקְרְבוּן:

וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ. רְבוּתֵינוּ פִירְשׁוּ בְרַגְלִי,

שֶׁאָדָם חַיִּיב לִטְהַר אֶת עֲצָמוֹ בְּרַגְלִי, יְכוּלִי

יִהְיוּ מוֹזְהָרִים בְּכָל הַשָּׁנָה, תִּלְמֹד לֹמַר

אֲמֹר אֵל הַכֹּהֲנִים וְגו', וְמָה טוֹמְאָת הַמֵּת

חֲמֹרָה כֹהֲנִים מוֹזְהָרִים וְאִין יִשְׂרָאֵל

מוֹזְהָרִים, טוֹמְאָת נְבִלָה קִלְיָה לֹא כָל שֶׁכֶן:

ט אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר

בַּמָּיִם כָּל אֲשֶׁר לוֹ סַנְפִּיר

וְקִשְׁקֹשֶׁת תֹּאכֹלוּ:

יֵת דֵּין תִּיכָלוֹן מִכֹּל דֵּי בְמִיָּא כֹּל דֵּי

לָהּ צִיצִין וְקִלְפִין תִּיכָלוֹן:

, וְכֹל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סִנְפִיר

וְקִשְׁקֹשֶׁת לֹא תֹאכֹלוּ טָמֵא

הוּא לָכֶם:

וְכֹל דֵּי לֵית לָהּ צִיצִין וְקִלְפִין לֹא

תִּיכָלוֹן מִסָּאב הוּא לְכוּן:

יֵא כֹּל צִפּוֹר מְהֵרָה תֹאכֹלוּ:

כָּל צֶפֶר דְּכִיָּא תִיכְלוּן:

כל צפור טהורה תאכלו. להתיר
משולחת שבמצורע:

יב וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם
הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶם וְהָעֶזְנִיה:

וְדִין דִּי לֹא תִיכְלוּן מִנְהוֹן נִשְׂרָא וְעַר
וְעֶזְיָא:

וזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם. לֹאסור את
השחוטה:

יג וְהִרְאָה וְאֵת הָאִיָּה וְהִדִּיָּה
לְמִיָּנָה:

ובת כנפא וטרפיתא ודיתא לזנה:

והראה ואת האיה וגו'. היא ראה, היא
איה, היא דיה, ולמה נקרא שמה ראה,
שרואה ביותר, ולמה הזהירך בכל
שמותיה, שלא ליתן פתחון פה לבעל דין
לחלוק, שלא יהא האוסרה קורא אותה
ראה, והבא להתיר אומר, זו דיה שמה או
איה שמה, וזו לא אסר הכתוב. ובעזפות

פרט לך הטמאים, ללמד שהעופות

טהורים מרובים על הטמאים, לפיכך פרט

את המועט: התנשמת. קלב"א שורי"ץ:

יד־וַיֵּאֵת כָּל עֶרְבָ לְמִינוֹ:

וַיֵּת כָּל עֶרְבָ לְזִנְה:

טו וַיֵּאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וַאֲת

הַתַּחֲמָם וַאֲת הַשָּׁחַף וַאֲת הַנֶּץ

לְמִינֵהוּ:

וַיֵּת בַּת נַעֲמִיתָא וְצִיצָא וְצִפּוֹר שַׁחֲפָא

וּנְצֹא לְזִנוּהִי:

טז אֶת הַכּוֹס וְאֶת הַיַּיִן שׁוּף

וְהִתְנַשְּׁמַת:

וְקִדִּיא וְקַפּוּפֹא וּבּוֹתֵא:

יז וְהִקְנֵאת וְאֶת הַרְחֻמָּה וְאֶת

הַשִּׁלָּךְ:

וְקִתָּא וִירְקִרְקֹא וְשִׁלִּי נוּנָא:

שִׁלָּךְ. הַשּׁוּלָה דְּגִים מִן הַיָּם:

יח וְהַחֲסִידָה וְהָאַנְפָּה לְמִינָהּ

וְהָדוּכִיפַת וְהַעֲטִלָּה:

וְחֹרִיתָ וְאָבוֹ לְזָנָה וְנָגַר טוֹרָא

וְעֲטִלְפָא:

דוכיפת. הוא תרנגול הבר, ובלע"ז

הרופ"א, וכרבלתו כפולה:

יט וְכָל שְׂרִיץ הָעוֹף טָמֵא הוּא

לָכֶם לֹא יֵאָכְלוּ:

וְכָל רֶחֶשׂא דְּעוֹפֵא מְסֵאב הוּא לְכוּן

לֹא יִתְאָכְלוּ:

שרץ העוף. הם הנמוכים הרוחשים על

הארץ, כגון זבובים וצרעים וחגבים

טמאים, הם קרויים שרץ:

כֹּל עוֹף טָהוֹר תֹּאכְלוּ:

כֹּל עוֹפֵא דְכִי תִיכְלוּ:

כל עוף טהור תאכלו. ולא את הטמא,

בא ליתן עשה על לא תעשה, וכן בבהמה

אותה תאכלו ולא בהמה טמאה, לאו הבא

מכלל עשה עשה, לעבור עליהם בעשה

ולא תעשה:

כֹּא לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבִלָה לֶגֶר

אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֵיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאֹכְלָהּ

אוּ מִכֹּר לְנֹכְרִי כִּי עִם קְדוֹשׁ

אַתָּה לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תִבְעֹשׁ

גְּדִי בַחֲלָב אִמּוֹ:

לֹא תִיכָלוֹן כָּל נְבִילָא לְתוֹתֵב עֶרְלִי דִּי

בְּקִרְוֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וְיִכְלֶנָּה אוּ תִזְבְּנֶנָּה

לְבַר עַמִּמִּין אֲרִי עִם קְדִישׁ אַתָּה קָדֵם יְיָ

אֱלֹהֶיךָ לֹא תִיכּוֹל בְּשֹׁר בַּחֲלָב:

לגר אשר בשעריך. גר תושב שקבל עליו
שלא לעבוד עבודת אלילים ואוכל נבלות:
כי עם קדוש אתה לה'. קדש את עצמך
ביותר לך, דברים המותרים ואחרים
נוהגים בהם איסור, אל תתירם בפניהם:
לא תבשל גדי. שלשה פעמים, פרט
לחיה ולעופות ולבהמה טמאה: לא
תבשל גדי. (רש"י)

חמישי

כב

עשר

(אונקלוס)

תעשור. מה ענין זה אצל זה, אמר להם
הקב"ה לישראל, לא תגרמו לי לבשל
גדיים של תבואה עד שהן במעי אמותיהן,
שאם אין אתם מעשרים מעשרות כראוי,
כשהוא סמוך להתבשל אני מוציא רוח
קדים והיא משדפתן, שנאמר וּשְׂדֵפָה
לפני קמה, וכן לענין בכורים: שנה שנה.
מכאן שאין מעשרין מן החדש על הישן:

בג וְאֶכְלָתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשֹׁכֵן

שְׁמוֹ שֶׁם מַעֲשֵׂה דִגְנֶךָ תִּירְשֶׁךָ

וַיִּצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת בְּקֹרְךָ וַצֹּאנְךָ

לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים:

וְתִכּוֹל קָדָם יי אֱלֹהֶךָ בְּאַתְרָא דִּי

יִתְרַעֵי לְאַשְׁרָאָה שְׁכִנְתָּהּ תַּמָּן מַעֲשֵׂה

עֲבוּרְךָ חֲמֹרְךָ וּמִשְׁחָךָ וּבְכוּרֵי תוֹרְךָ

וְעֲנֶךָ בְּדִיל דְּתִילָךְ לְמַדְחַל קָדָם יי

אֱלֹהֶךָ כָּל יוֹמֶיָא:

ואכלת וגו'. זה מעשר שני, שכבר למדנו
ליתן מעשר ראשון ללויים, שנאמר כי
תקחו מאת בני ישראל וגו', ונתן להם
רשות לאכלו בכל מקום, שנאמר ואכלתם
אותו בכל מקום, על כרחך זה מעשר אחר
הוא:

בד וְכִי יִרְבֶּה מִמֶּנּוּ הַדֶּרֶךְ כִּי
לֹא תוּכַל שְׂאתוֹ כִּי יִרְחַק
מִמֶּנּוּ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
אֶלֶּהֵיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם כִּי

יְבָרְכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

וְאֲרִי יִסְגֶּי מִנְּךָ אֲרַחֵא אֲרִי לֹא תִכּוֹל

לְמַטִּילָהּ אֲרִי יִתְרַחֵק מִנְּךָ אֲתֵרָא דִּי

יִתְרַעֵי יִי אֱלֹהֶיךָ לְאַשְׂרָאָה שְׂכִנְתָּהּ תִּמּוֹן

אֲרִי יְבָרְכְךָ יִי אֱלֹהֶיךָ:

כִּי יִבְרַכְךָ. שְׁתֵּהא הִתְבּוֹאָה מְרֻבָּה

לְשֵׁאת:

כֹּה וְנִתְּתָהּ בַּכֶּסֶף וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף

בִּידֶיךָ וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר

יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

וְתָתַן בְּכֶסֶף וּתְצוֹר כֶּסֶף בִּידֶךָ וְתִהְיֶה

לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֲי יְיָ אֱלֹהֶךָ בֵּה:

כו וְנָתַתָּה חֶכְמָה בְּכֹל אֲשֶׁר

תַּאֲמִיד נַפְשֶׁךָ בַּבֶּקֶר וּבַצֹּאן

וּבַיִין וּבַשֶּׂכֶר וּבְכֹל אֲשֶׁר

תִּשְׁאַלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׂם

לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשִׂמְחַת

אַתָּה וּבִיתְךָ:

וְתָתַן כֶּסֶף בְּכֹל דֵּי יִתְרְעִי נַפְשָׁךְ
בְּתוֹרִי וּבַעֲנָא וּבַחֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק
וּבְכֹל דֵּי תִשְׁאַלְנָךְ נַפְשָׁךְ וְתִיכּוֹל תִּמָּן
קָדָם יְיָ אֱלֹהֶךָ וְתַחֲדֵי אֶת וְאִנִּשׁ בֵּיתְךָ:
בְּכֹל אֲשֶׁר תֹּאוּה נַפְשְׁךָ. כֹּלֵל: בְּבֹקֶר
וּבַצָּהָן וּבֵינָן וּבִשְׁכָר. פֶּרֶט: וּבְכֹל אֲשֶׁר
תִּשְׁאַלְךָ נַפְשְׁךָ. חֲזֹר וְכֹלֵל, מֵהַ פֶּרֶט
מִפּוֹרֵשׁ זֶלֶד, וְלִדּוֹת הָאָרֶץ, וְרֹאשׁ לְמֵאכֹל
אָדָם וְכו':

כֹּז וְחֵלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ לֹא

תַּעֲזֹבֶנּוּ כִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה

עַמָּךְ:

וְלֹאֲהָ דִּי בְקָרוֹיךָ לֹא תִשְׁבַּקְנָה אֲרִי

לֵית לָהּ חֶלֶק וְאַחֲסָנָא עַמָּךְ:

וְהַלֹּוִי וְגוֹ' לֹא תַעֲזֹבֶנּוּ. מַלִּיתָן לוֹ מַעֲשֵׂר

רִאשֹׁון: כִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה עַמָּךְ.

יֵצְאוּ לְקַט שְׂכַחַה וּפֹאֶה וְהַפְקֵר, שְׂאֵף הוּא

יֵשׁ לוֹ חֶלֶק עַמָּךְ בְּהֵן כְּמוֹד, וְאֵינָן חֵיִיבִין

בַּמַּעֲשֵׂר:

כֹּחַ מִקְצֵה שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא

אֶת כָּל מַעֲשֵׂךְ תְּבוֹאֲתֶךָ

בַּשָּׁנָה הַהוּא וְהִנַּחֲתָ בְּשַׁעֲרֶיךָ:

מִסּוֹף תֵּלֶת שָׁנִין תִּפְקֶינָה יָת כָּל מַעֲשֵׂךְ

עַל־לְתֶךָ בְּשֹׁתָא הֵיא וְתִצְנֶע בְּקִרְוֶיךָ:

מִקְצָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים. בֹּא וְלָמַד, שֶׁאִם

הִשְׁתָּה מִעֲשָׂרוֹתָיו שֶׁל שָׁנָה רִאשׁוֹנָה

וּשְׁנִיָּה לְשִׁמְטָה, שִׁיבְעָרָם מִן הַבַּיִת

בְּשִׁלְיֹתָ:

כֵּן וְבֹא הַלְוִי כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק

וְנַחֲלָה עַמֶּךָ וְהִגֵּר וְהִיתוּם

וְהֵאֱלַמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ

וְאָכְלוּ וְשָׁבְעוּ לְמַעַן יְבָרְכֶךָ

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ

אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה:

וַיֵּיתִי לְוָאָה אֲרִי לֵית לָהּ חֶלֶק וְאַחֲסֵנָא

עַמֶּךָ וְגִיּוֹרָא וַיִּתְּמָא וְאַרְמְלָא דִּי

בְּקִרְוֶיךָ וַיִּיכָלוּ וַיִּשְׁבְּעוּן בְּדִיל דִּי

יְבָרְכֶנְךָ יְיָ אֱלֹהֶךָ בְּכָל עוֹבְדֵי יָדֶךָ דִּי

תַּעֲבֹד:

ובא הלוי. ויטול מעשר ראשון: והגר
והיתום. ויטלו מעשר שני שהוא של עני
של שנה זו, ולא תאכלנו אתה בירושלים
בדרך שנזקקת לאכול מעשר שני של
שתי שנים: ואכלו ושבֵּעוּ. תן להם כדי
שביעה, מבאן אמרו אין פוחתין לעני
בגורן וכו', ואתה מוליך לירושלים
במעשר של שנה ראשונה ושנייה
שהשֵׁהית, ומתודה בערתי הקודש מן
הבית, כמו שמפורש בכי תכלה לעשר:

א שִׁשִּׁי מִקֵּץ שָׁבַע

שְׁנַיִם תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה:

מִסֹּף שָׁבַע שְׁנִין תַּעֲבֹד שְׁמִטָּה:

מִקֵּץ שָׁבַע שְׁנִים. יָכוֹל שָׁבַע שְׁנִים לְכָל

מִלֹּוה וּמִלֹּוה, תִּלְמֹוד לֹוֶמֶר קִרְבָּה שְׁנַת

הַשָּׁבַע, וְאִם אֵתָּה אֹמֵר ז' שְׁנִים לְכָל מִלֹּוה

וּמִלֹּוה, לְהַלֹּוֹת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הִיאֵךְ הִיא

קרבה, הא למדת ז' שנים למנין

השמיטות:

ב וְזֶה דְּבַר הַשְּׂמִיטָה שְׁמוֹט כָּל

בַּעַל מִנְשָׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יֵשָׁה

בְּרֵעֵהוּ לֹא יִגָּשׁ אֶת רֵעֵהוּ

וְאֶת אֲחִיו כִּי קָרָא שְׂמִיטָה

לִיהוָה:

וְדִין פְּתִגָּם שְׂמִיטָתָא דְּתִשְׁמִיט כָּל גִּבֹּר

מִרֵּי רִשּׁוֹ דִּי יִרְשִׁי בְּחִבְרָה לָא יִתְבַּע

מִן חֵבְרֹה וּמִן אַחֲוֵהי אֶרֶץ קְרֹא

שְׁמִטָּה קָדָם יְיָ:

שְׁמוֹט כָּל בַּעַל מִשָּׁה יָדוֹ. שְׁמוֹט אֶת יָדוֹ

שֶׁל כָּל בַּעַל מִשָּׁה:

ג אֶת הַנֶּכְרִי תִגְשׁ וְאַשֶּׁר יִהְיֶה

לָךְ אֶת אֲחִיךָ תִשְׁמֹט יָדְךָ:

מִן בַּר עַמִּמִּין תִּתְּבַע וְדִי יִהְיֶה לָךְ עִם

אֲחִיךָ תִשְׁמֹט יָדְךָ:

ד אַפֶּם כִּי לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֲבִיזֹן

כִּי בֵרַךְ יְבָרְכֶךָ יְהוָה בְּאַרְצֶךָ

אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ

נַחֲלָה לְרֵשֶׁתָּהּ:

לְחֹד אֲרִי לֹא יְהִי בְךָ מִסְכָּנָא אֲרִי

בִּרְכָא יְבָרְכֶנְךָ יְיָ בְּאַרְעָא דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ

יְהִי לְךָ אַחֲסָנָא לְמִירְתָּהּ:

אִפֹּס כִּי לֹא יִהְיֶה בְךָ אֲבִיוֹן. וְלֹהֲלֹךְ הוּא

אוֹמֵר כִּי לֹא יִחַדֵּל אֲבִיוֹן, אֲלֵא בְּזִמָּן

שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם אֲבִיוֹנִים

בְּאַחֲרֵים וְלֹא בָכֶם, וְכִשְׁאִין אֶתֶם עוֹשִׂים

רצונו של מקום אביונים בכם: אביון. דל

מעני, ולשון אביון שהוא תאב לכל דבר:

הֲרֵק אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת

אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר

אֲנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם:

לְחוֹד אִם קָבָלָה תִּקְבֹּל לְמִימְרָא דִּי

אֱלֹהֶיךָ לְמַטֵּר לְמַעַבְדַּי יָת כָּל תַּפְקֻדָּתָא

הָדָא דִּי אֲנִי מְפַקְדְךָ יוֹמָא דִּין:

רק אם שמוע תשמע. אז לא יהיה בד

אביון: שמוע תשמע. שמע קמעא,

משמיעין אותו הרבה:

וְכִי יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ בִּרְכֶּךָ כַּאֲשֶׁר

דָּבָר לָךְ וְהַעֲבַטְתָּ גּוֹיִם רַבִּים

וְאַתָּה לֹא תַעֲבֹט וּמַשְׁלָתָ

בְּגוֹיִם רַבִּים וּבָךְ לֹא יִמָּשְׁלוּ:

אֲרִי יִי אֱלֹהֶךָ בִּרְכֶּךָ כְּמֵא דִּי מַלִּיל לָךְ

וְתוֹזֶךָ לְעַמִּמִּין סְגִיאיִן וְאַתָּה לֹא תִזְוָךְ

**וְתִשְׁלוּט בְּעַמִּיּוֹן סִגְיֹאִין וּבְךָ לֹא
יִשְׁלֹטוֹן:**

**כאשר דבר לך. והיכן דבר, ברוך אתה
בעיר: והעבטת. כל לשון הלואה כשנופל
על המלוה נופל בלשון מפעיל, כגון
והלויית, והעבטת, ואם היה אומר ועבטת,
היה נופל על הלזה, כמו ולויית: והעבטת
גוים. יכול שתהא לזה מזה ומלזה לזה,
תלמוד לומר ואתה לא תעבוט: ומשלת
בגוים רבים. יכול גויים אחריים מושלים**

עליך, תלמוד לומר ובך לא ימשולו:

וְכִי יִהְיֶה בְּךָ אֶבְיוֹן מֵאַחַד

אֶחָיֶךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצֶךָ

אֲשֶׁר יִחְזָח אֶלְהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא

תֵּאֱמַר אֶת לְבַבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ

אֶת יָדְךָ מֵאֶחָיֶךָ הָאֶבְיוֹן:

אֲרִי יְהִי בְּךָ מִסְכָּנָא מִיַּחַד מֵאֶחָיֶךָ

בַּחֲדָא מִקְרוֹיךָ בְּאַרְעֶךָ דִּי אֶלְהֶךָ יְהִיב

לָךְ לֹא תִתְקַף יָת לְבַבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ יָת

יֵדְךָ מֵאַחֶיךָ מִסְכָּנָא:

כי יהיה בך אביון. התאב תאב קודם:
מאחד אחיך. אחיך מאביך קודם לאחיך
מאמך: שעריך. עניי עירך קודמין לעניי
עיר אחרת: לא תאמץ. יש לך אדם
שמצטער אם יתן אם לא יתן, לכן נאמר
לא תאמץ, יש לך אדם שפושט את ידו
וקופצה, לכן נאמר ולא תקפוץ: מאחיך
האביון. אם לא תתן לו, סופך להיות אחיו
של אביון:

ח כִּי פֶתַח תִּפְתָּח אֶת יְדֶךָ לֹ

וְהַעֲבַט תַּעֲבִיטֶנּוּ דִּי מַחֲסֹרֹ

אֲשֶׁר יַחֲסֹר לֹ:

אֵלֹא מִפֶּתַח תִּפְתָּח יָת יְדֶךָ לָהּ וְאוֹזֶפֶא

תּוֹזַפְנָה כְּמִסַּת חֲסִרֻנָּה דִּי־חֲסִיר לָהּ:

פֶתַח תִּפְתָּח. אִפִּילוּ כִּמָּה פַעֲמִים: כִּי

פֶתַח תִּפְתָּח. הֲרִי כִי מִשְׁמַשׁ בִּלְשׁוֹן אֵלֹא:

וְהַעֲבַט תַּעֲבִיטֶנּוּ. אִם לֹא רָצָה בִּמְתִנָּה תֵן

לֹ בַהֲלוֹאָה: דִּי מַחֲסֹרֹ. וְאִי אֶתָּה מִצּוּזָה

לַהֲעֲשִׂירֹו: אֲשֶׁר יַחֲסֹר לוֹ. אֲפִילוּ סוֹם

לְרִכּוֹב עָלָיו וְעַבַּד לְרוּץ לִפְנֵיו: לוֹ. זֶה

אֲשֶׁה, וּבֵן הוּא אֹמֵר אַעֲשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנִגְדּוֹ:

ט הַשֹּׁמֵר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דְבָר עִם

לְבַבְךָ בְּלִיעַל לֵאמֹר קִרְבָּה

שְׁנֵת הַשָּׁבַע שְׁנֵת הַשְּׂמִטָּה

וְרָעָה עֵינֶךָ בְּאַחִידָה אֲבִיּוֹן

וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אָל

יִחְזָה וְהָיָה בְּךָ חֲטָא:

אֶסְתַּמֵּר לָךְ דִּלְמָא יְהִי פִתְגָם עִם לְבָךְ
בְּרִשָׁע לְמִימַר קְרִיבָא שְׁתָּא שְׂבִיעֶתָא
שְׁתָּא דְשִׁמְטָתָא וְתִבְאֵשׁ עֵינְךָ בְּאַחוּךְ
מִסְכְּנָא וְלֹא תִתֵּן לָהּ וַיִּקְרִי עֲלֶיךָ קָדָם
יְיָ וַיְהִי בָךְ חוּבָא:

וקרא עליך. יכול מצוה, תלמוד לומר
ולא יקרא: והיה בך חטא. מכל מקום,
אפילו לא יקרא, א"כ למה נאמר וקרא
עליך, ממהר אני ליפרע על ידי הקורא
יותר ממי שאינו קורא:

יִנְתּוֹן תִּתֶּן לוֹ וְלֹא יִרַע לְבַבְךָ

בְּתִתֶּנּוּ לוֹ כִּי בְּגִלְלֵי הַדָּבָר הַזֶּה

יְבָרְכְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל

מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ׃

מִתֵּן תִּתֶּן לֵה וְלֹא יִבְאֵשׁ לְבָבְךָ בְּמִתְנֶנּוּ

לֵה אֲרִי בְּדִיל פְּתַגְמָא הָדִין יְבָרְכְּךָ יי

אֱלֹהֶיךָ בְּכָל עוֹבְדֶךָ וּבְכָל אוֹשְׁטוֹת

יָדְךָ׃

נִתּוֹן תִּתֶּן לוֹ. אִפִּילוֹ מֵאֵה פַעֲמִים׃ לוֹ.

בינו ובינך: כי בגלל הדבר. אפילו אמרת

ליתן, אתה נוטל שכר האמירה עם שכר

המעשה:

יא כי לא יחדל אביון מקרב

הארץ על פן אנכי מצוה

לאמר פתח תפתח את ידך

לאחייך לענייך ולאביוןך

בארצך:

ארי לא יפסוק מסכנא מגו ארעא על

כֹּן אֶנָּה מִפְקֹדֶךָ לְמִימַר מִפְתַּח תְּפִתַּח
יֵת יְדֶךָ לְאַחֶיךָ לְעֲנִיךָ וּלְמַסְכֵּנְךָ
בְּאַרְעֶךָ:

על כן. מפני כן: לאמר. עצה לטובתך אני
משיאך: לאחיד לעניך. לאיזה אח, לעני:
לעניך. ביו"ד אחד לשון עני אחד הוא,
אבל ענייך בשני יודי"ן שני עניים:

יב כי ימכר לך אחיך העברי
או העברייה ועבדך שש שנים
ובשנה השביעית תשחרנו

חֲפָשִׁי מַעֲמָךְ:

אֲרִי יִזְדַּבֵּן לָךְ אֲחוּךְ בֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל אוֹ
בֵּית יִשְׂרָאֵל וַיִּפְלַחְנָךְ שִׁית שְׁנִין
וּבִשְׁתָּא שְׁבִיעֶתָא תִּפְטְרֶנָּה בֶּרֶךְ חוֹרִין
מַעֲמָךְ:

כי ימכר לך. על ידי אחרים, שמכרוהו
בית דין בגנבתו הכתוב מדבר, זהרי כבר
נאמר כי תקנה עבד עברי ובמכרוהו בית
דין הכתוב מדבר, אלא מפני שני דברים
שנתחדשו כאן, אחד שכתוב או העבריה

אף היא תצא בשש, ולא שמכרוה בית דין
שאיין האמה נמכרת בגנבתה, שנאמר
בגנבתו ולא בגנבתה, אלא בקטנה שמכרה
אביה, ולמד כאן שאם יצאו שש שנים
קודם שתביא סימנין, תצא, ועוד חידוש
כאן העניק תעניק:

יג וְכִי תִשְׁלַחְנֹו חֶפְשֵׁי מִעֶמֶךָ
לֹא תִשְׁלַחְנֹו רִיקָם:
וְאִרִי תִפְטְרֶנָּה בַּר חֹרִין מִעֶמֶךָ לֹא
תִפְטְרֶנָּה רִיקָן:

יֵד הָעֲנִיִּים תַּעֲנִיֵּם לוֹ מִצָּאֵנֶךָ

וּמִגֶּרֶךָ וּמִיִּקְבֹּךָ אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּתֶּן לוֹ:

אֲפֹרָשָׁא תַּפְרֵשׁ לָהּ מֵעֲנֶךָ וּמֵאֲדָרְךָ

וּמִמַּעֲצָרְתֶּךָ דִּי בֵרַכְךָ יְיָ אֱלֹהֶךָ תִּתֶּן

לָהּ:

העניק תעניק. לשון עדי, בגובה

ובמראית העין, דבר שיהא ניכר שהטיבות

לו. ויש מפרשים לשון הטענה על צוארו:

מצאנך מגרנד ומיקבך. יכול אין לי אלא

אלו בלבד, תלמוד לומר אשר ברכך מכל
מה שברכך בוראך. ולמה נאמרו אלו, מה
אלו מיוחדים שהם בכלל ברכה, אף כל
שהוא בכלל ברכה, יצאו פרדות. ולמדו
רבותינו במסכת קידושין בגזירה שוה,
כמה נותן לו מכל מין ומין:

טו וְזָכַרְתָּ כִּי עֲבַד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ

מִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל

כִּן אָנֹכִי מִצִּוְךָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה

הַיּוֹם:

וְתִדְכֹּר אֲרִי עֲבָדָא הוֹיְתָא בְּאַרְעָא

דְּמִצְרַיִם וּפִרְקוֹךְ יִי אֱלֹהֶךָ עַל כֵּן אֲנִי

מִפְּקֻדְךָ יְיָ פֶּתַגְמָא הֲדִין יוֹמָא דִּין:

וזכרת כי עבד היית. והענקתי ושניתי לך

מביזת מצרים וביזת הים, אף אתה הענק

ושנה לו:

טז וְהָיָה כִּי יֹאמַר אֱלֹהֶיךָ לֹא

אֲצִיא מִעַמְּךָ כִּי אֶהְבֶּךָ וְאֶת

בֵּיתְךָ כִּי טוֹב לוֹ עַמְּךָ:

וַיְהִי אֲרִי יִמַּר לָךְ לֹא אֶפֹּק מֵעַמֶּךָ

אֲרִי רַחֲמֶךָ וַיֵּת אֲנִשׁ בֵּיתְךָ אֲרִי טַב לָהּ

עַמֶּךָ:

יִזְלַקְחָתָּ אֶת הַמִּרְצֵעַ וְנִתְּתָהּ

בְּאֶזְנוֹ וּבִדְלָתָהּ וְהָיָה לָךְ עֶבֶד

עוֹלָם וְאִף לְאַמְתְּךָ תַּעֲשֶׂה כֵן:

וְתִסַּב יָת מִרְצָעָא וְתִתֵּן בְּאֶדְנָהּ וּבִדְשָׁא

וַיְהִי לָךְ עֶבֶד פֶּלֶח לְעָלָם וְאִף לְאַמְתְּךָ

תַּעֲבֹד כֵּן:

עבד עולם. יכול כמשמעו, תלמוד לומר

ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל

משפחתו תשובו, הא למדת שאין זה אלא

עולמו של יובל: ואף לאמתך תעשה כן.

הענק לה, יכול אף לרציעה השוה הכתוב

אותה, תלמוד לומר אם אמר יאמר העבד,

עבד נרצע ואין אמה נרצעת:

יח לא יקשה בעיניך בשלחך

אתו חפשי מעמך כי משנה

שכר שכיר עבדך שש שנים

וּבִרְכָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל

אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה:

לֹא יִקְשִׁי בְּעֵינֶיךָ בְּמִפְטָרְךָ יְתֵה בֶר

חֹרִין מֵעֶמְךָ אֲרִי עַל חַד תִּרִין כַּאֲגֹר

אֲגִירָא פִלְחָךְ שִׁית שְׁנִין וּבִרְכָּךְ יִי

אֱלֹהֶךָ בְּכֹל דִּי תַעֲבֹד:

כִּי מִשְׁנָה שֹׁכֵר שְׂכִיר. מִכָּאן אִמְרוּ, עֶבֶד

עֲבָרִי עֹבֵד בֵּין בְּיוֹם וּבֵין בַּלִּילָה, וְזֶהוּ

כַּפְלִים שִׁבְעֵבוֹדֶת שְׂכִירֵי יוֹם, וּמָהוּ

עֲבוֹדָתוֹ בַּלִּילָה, רַבּוּ מוֹסֵר לֹא שִׁפְחָה

בנענית והולדות לאדון:

יט שביעי כל הבכור

אשר יולד בבקרך ובצאנך

הזכר תקדיש ליהוה אלהיך

לא תעבד בבכור שורך ולא

תגז בכור צאנך:

כל בוכרא די יתיליד בתורך ובענך

דְּכָרִין תִּקְדֹּשׁ קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תִפְלֹחַ

בְּבוֹכָרָא דְתוֹרָךְ וְלֹא תִגְזֹז בּוֹכָרָא

דְּעֵנָךְ:

כל הבכור וגו' תקדיש. ובמקום אחר הוא

אומר לא יקדיש, שנאמר אך בכור אשר

יבכר לה' וגו', הא כיצד, אינו מקדישו

לקרבן אחר וכאן למד שמצוה לומר הרי

אתה קדוש לבכורה. דבר אחר, א"א לומר

תקדיש שכבר נאמר לא יקדיש, וא"א

לומר לא יקדיש שהרי כבר נאמר תקדיש,

הא כיצד, מקדישו אתה הקדש עלוי,

וְנוֹתַן לְהַקְדֵּשׁ כַּפִּי טוֹבַת הַנָּאָה שְׂבוּ: לֹא
תַעֲבֹד בַּבְּכוֹר שׁוֹרֵךְ וְלֹא תִגְזֹז זִגּוֹ. אִם
הֶחֱלֹף לְמַדּוֹ רַבּוּתֵנוּ שְׂאִסּוֹר, אֲלֹא
שִׁדְבֹר הַכְּתוּב בַּהֲזוּזָה:

כ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ
שְׁנָה בְּשָׁנָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחַר יְהוָה אֶתְּהָ וּבֵיתְךָ:

קֶדֶם יי אֱלֹהֶיךָ תִּיכַלְנָה שְׁתָּא בְּשִׁתָּא
בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יי אֶת וְאַנְשׁ בֵּיתְךָ:

לפני ה' אלהיך תאכלנו. לכהן הוא

**אומר, שכבר מצינו שהוא ממתנות כהונה
אחד תם ואחד בעל מום, שנאמר ובשרם
יהיה לך וגו': שנה בשנה. מכאן שאין
משהין אותו יותר על שנתו, יכול יהא
פסול משעברה שנתו, כבר הוקש
למעשר, שנאמר ואכלת לפני ה' אלהיך
מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות
בקרך וצאנך, מה מעשר שני אינו נפסל
משנה לחברתה, אף בכור אינו נפסל, אלא
שמצוה תוך שנתו: שנה בשנה. אם
שחטו בסוף שנתו, אוכלו אותו היום ויום**

אחד משנה אחרת, למד שנאכל לשני
ימים ולילה אחד:

כא וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם פֶּסַח אוֹ
עוֹר כֹּל מוֹם רָע לֹא תִזְבְּחוּ
לַיהוָה אֱלֹהֵיךָ:

וְאִרִּי יִהְיֶה בּוֹ מוֹמָא חֲגִיר אוֹ עוֹר כֹּל
מוֹם בִּישׁ לֹא תִכְסֶּנָּה קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ:

מוֹם. כֹּלֵל: פֶּסַח אוֹ עוֹר. פֶּרֶט: כֹּל מוֹם
רָע. חֲזָר וְכֹלֵל, מֵהַ פֶּרֶט מִפּוֹרֵשׁ מוֹם
הַגְּלוּי וְאִינוֹ חוֹזֵר, אֵף כֹּל מוֹם שֶׁבְּגִלּוּי

ואינו חוזר:

כב בַּשְּׂעִרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ הַטֶּמֶא

וְהַטֹּהוֹר יַחְדָּו כַּעֲבִי וְכֹאֵל:

בַּקְרוֹיךָ תִּיכְלֶנָּה מִסֵּאבָא וְדָכִיא כַּחֲדָא

כַּבֶּסֶר טְבִיא וְאֵיל:

כג רַק אֶת דָּמּוֹ לֹא תֹאכֹל עַל

הָאָרֶץ תִּשְׂפֹכֶנּוּ כַּמִּים:

לְחֹד יֵת דָּמָה לָא תִּיכּוֹל עַל אֲרָעָא

תִּשְׁדֶּנָּה כַּמִּיא:

רק את דמו לא תאכל. שלא תאמר
הואיל וכולו היתר הבא מכלל איסור הוא,
שהרי קדוש, ונשחט בחוץ בלא פדיון
ונאכל, יכול יהא אף הדם מותר, תלמוד
לומר רק את דמו לא תאכל:

דברים פרק-טז

א שִׁמּוֹר אֶת חֲדָשׁ הָאֲבִיב
וַעֲשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי
בְּחֲדָשׁ הָאֲבִיב הוֹצִיאָךְ יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לִילָה:

טַר יֵת יֶרֶחַ דַּאֲבִיבָא וְתַעֲבַד פְּסַחָא

קֹדֶם יֵי אֱלֹהֶיךָ אֲרִי בִירְחָא דַּאֲבִיבָא

אַפְקֹךְ יֵי אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם וְעַבַּד לָךְ

נִסִּין בְּלִילִיָּא:

שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאֲבִיב. מִקּוֹדֶם בּוֹאוּ

שְׁמֹר שִׁיחָא רַאוי לְאֲבִיב, לְהַקְרִיב בּוֹ אֶת

מִנְחַת הָעֹמֶר, וְאִם לֹא עָבַר אֶת הַשָּׁנָה:

מִמִּצְרַיִם לִילָה. וְהָלֹא בִּיּוֹם יֵצְאוּ, שְׁנֹאמַר

מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו', אֲלֹא

לפי שבלילה נתן להם פרעה רשות
לצאת, שנאמר ויקרא למשה ולאהרן
לילה וגו':

ב וַיִּזְבַּחַתָּהּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
יְהוָה לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם:

וּתְכוּס פֶּסַחָא קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ מִן בְּנֵי
עֲנָא וְנִכְסֵת קוּדְשֵׁיא מִן תּוֹרֵי בְּאַתְרָא
דִּי יִתְרַעֲי יי לֹא־שָׂרָאָה שְׁכִנְתָּהּ תָּמָן:

וַיִּזְבַּחַת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן. שְׁנֹאמַר מִן

הַכִּבְשִׁים וּמִן הָעִזִּים תִּקְחוּ: וּבֶקֶר. תִּזְבַּח

לַחֲגִיגָה, שֶׁאִם נִמְנוּ עַל הַפֶּסַח חֲבוּרָה

מְרֻבָּה, מִבִּיָּאִים עִמּוֹ חֲגִיגָה כְּדִי שִׁיְהֶא

נֹאכַל עַל הַשּׁוֹבֵעַ. וְעוֹד לְמִדּוֹ רַבּוּתֵינוּ

דְּבָרִים הָרַבָּה מִפְּסוּק זֶה:

וְלֹא תֹאכַל עָלָיו חֲמִין שְׂבִיעֶת

יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מִצֹּת לֶחֶם

עֲנִי כִּי בְּחִפְזוֹ יֵצֵאת מֵאֶרֶץ

מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם

יֵצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי

חַיֶּיךָ:

לֹא תִיכּוֹל עָלוּהִי חֲמִיעַ שְׁבַעַּא יוֹמִין

תִּיכּוֹל עָלוּהִי פֶטִיר לֶחֶם עֲנִי אֲרִי

בְּבִהִילוֹ נִפְקָתָא מֵאֶרֶעַ דְּמִצְרַיִם

בְּדִיל דְּתִדְכֹּר יְת יוֹמָא מִפְקָךְ מֵאֶרֶעַ

דְּמִצְרַיִם כֹּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ:

לֶחֶם עֲנִי. לֶחֶם שְׂמִזְכִּיר אֶת הָעוֹנִי

שֶׁנִּתְעַנּוּ בַּמִּצְרִיִּים: כִּי בַחֲפִזּוֹן יֵצֵאתָ. וְלֹא

הספיק בצק להחמיץ, וזה יהיה לך
לזכרון, וחפזון לא שלך היה, אלא של
מצרים, שכן הוא אומר ותחזק מצרים על
העם וגו': למען תזכר. על ידי אכילת
הפסח והמצה, את יום צאתך:

ד וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֵר בֶּכֶל
גְּבֻלְךָ שְׂבַעַת יָמִים וְלֹא יִלִּין
מִן הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בְּעֶרְב
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר:

וְלֹא יִתְחַזִּי לְךָ תִּמְר בְּכֹל תְּחִימָךְ

שְׁבַעַת יוֹמִין וְלֹא יִבִּית מִן בְּסָרָא דִּי

תְּכֻס בְּרִמְשָׁא בְּיוֹמָא קִדְמָאָה לְצִפְרָא:

וְלֹא יִלִּין מִן הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בַּעֲרֵב

בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן לְבָקָר. אִזְהָרָה לְמוֹתִיר

בַּפֶּסַח דּוֹרוֹת, לְפִי שְׁלֹא נֹאמַר אֲלֵא בַּפֶּסַח

מִצְרִים, וַיּוֹם רִאשׁוֹן הָאֲמוֹר כַּאֲן הוּא י"ד

בְּנִיסָן, כַּמָּה דַּאת אֲמַר אֲךְ בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן

תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאוֹר מִבְּתִיכֶם, וְלְפִי שְׁנִסְתְּלֵךְ

הַכְּתוּב מַעֲנִינוּ שֶׁל פֶּסַח וְהַתְּחִיל לְדַבֵּר

בַּחֲקוֹת שִׁבְעַת יָמִים כְּגוֹן שִׁבְעַת יָמִים

תֹּאכַל עֲלֵיו מִצּוֹת וְלֹא יִרְאֶה לָךְ שְׂאוֹר

בכל גבולך, הוצרך לפרש באיזו זביחה
הוא מזהיר, שאם כתב ולא ילין מן הבשר
אשר תזבח בערב לבקר, הייתי אומר
שלמים הנשחטים כל שבעה, כולן בבל
תותירו ואינן נאכלין אלא ליום ולילה,
לכך כתב בערב ביום הראשון. דבר אחר,
בחגיגת י"ד הכתוב מדבר, ולמד עליה
שנאכלת לשני ימים, והראשון האמור
כאן, ביו"ט הראשון הכתוב מדבר, וכן
משמעות המקרא, בשם חגיגה אשר תזבח
בערב, לא ילין ביו"ט הראשון עד בקרו

שֶׁל שְׁנִי, אֲבָל נֹאכֶלֶת הִיא בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר

וּבִט"ו, וְכֵן הִיא שְׁנוּיָה בְּמִסְכַּת פְּסָחִים:

ה לֹא תֹכֵל לְזִבְחֶךָ אֶת הַפֶּסַח

בְּאַחַד שַׁעְרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ:

לֵית לָךְ רִשׁוֹ לְמִכָּס יָד פֶּסַחַת בַּחֲדָא

מִקְרוֹיךָ דִּי אֱלֹהֶיךָ יְהִי לָךְ:

ו כִּי אִם אֵל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר

יִבְחָר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ

שָׁם תִּזְבַּח אֶת הַפֶּסַח בְּעֶרְב

כְּבֹוא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ

מִמִּצְרַיִם:

אֵלֶיךָ לֹא־תֵרָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ

לֹא־שָׂרָא שְׁכִנְתָּהּ תִּמְן תְּכֹוס יְיָ פֶּסַח

בְּרִמְשָׁא כִּמְעַל שְׁמִשָּׁא זְמַן מִפְקָךְ

מִמִּצְרַיִם:

בערב כבוא השמש מועד צאתך

ממצרים. הרי שלשה זמנים חלוקים,

בערב משש שעזת ולמעלה זבחהו, וכבוא
השמש תאכלהו, ומועד צאתך אתה
שורפהו, כלומר נעשה נותר ויצא לבית
השריפה:

וּבַשִּׁלָּה וְאֶכְלָהּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ
בַּבֶּקֶר וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ:
וְתַבִּשְׁלֵךְ וְתִיכּוֹל בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי
אֱלֹהֶךָ בֵּה וְתִתְּפֹנִי בְּצִפְרָא וְתִהְיֶה
לְקַרְוִיךָ:

ובשלת. זהו צלי אש, שאף הוא קרוי
בישול: ופנית בבקר. לבקרו של שני,
מלמד שטעון לינה ליל של מוצאי יו"ט:

ח ששַׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת
וּבֵיּוֹם הַשְּ�בִיעִי עֲצֶרֶת לִיהְיֶה
אַלֹּהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה:
שֶׁתָּא יוֹמִין תִּיכּוֹל פִּטְיָרָא וּבֵיּוֹמָא
שְׁבִיעָא כְּנִשׁ קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ לֹא
תַעֲבֹד עֲבִידָא:

**ששית ימים תאכל מצות. ובמקום אחר
הוא אומר שבעת ימים, שבעה מן הישן
וששה מן החדש. דבר אחר, למד על
אכילת מצה בשביעי שאינה חובה, ומכאן
אתה למד לששית ימים, שהרי שביעי
בכלל היה, ויצא מן הכלל ללמד שאין
אכילת מצה בו חובה אלא רשות, ולא
ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל
כולו יצא, מה שביעי רשות אף כולם
רשות, חוץ מלילה הראשון שהכתוב
קבעו חובה, שנאמר בערב תאכלו מצות:**

עצרת לה' אלהיך. עצור עצמך מן

המלאכה. דבר אחר, כנופיא של מאכל

ומשחה, לשון נעצרה נא אותך:

ט שְׁבַעַה שְׁבַעַת תִּסְפֹּר לָךְ

מֵהַחֵל חֶרְמֵשׁ בִּקְנִיָּה תֵּחֵל

לִסְפֹּר שְׁבַעַה שְׁבַעַת:

שְׁבַעַה שְׁבוּעִין תִּמְנֶי לָךְ מִדְּשִׁרְיֹת

מִגָּלָא בַּחֲצֵד עֹמְרָא דְאַרְמוֹתָא תִּשְׁרִי

לְמִמְנֵי שְׁבַעַה שְׁבוּעִין:

מהחל חרמש בקמה. משנקצר העומר,

שהוא ראשית הקציר:

וְעֵשִׂיתָ חֵג שְׁבִעוֹת לַיהוָה

אֱלֹהֶיךָ מִסֹּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר

תִּתֵּן כְּאֲשֶׁר יְבָרְכֶךָ יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ:

וְתַעֲבֹד חֵג אֲשֶׁר דְּשִׁבוּעֶיָּא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ

מִסֹּת נִדְבַת יָדְךָ דִּי תִתֵּן כְּמָא דִּי

יְבָרְכֶנָּךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ. דִּי נִדְבַת יָדְךָ, הַכֹּל לְפִי

הַבְּרָכָה, הַבֵּא שְׁלָמִי שְׂמֵחָה, וְקֹדֶשׁ

קְרוֹאִים לֵאכֹל:

יֵא וְשִׂמְחָתָּ לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ

וְאִמָּתְךָ וְחֵלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ

וְחֵגֶר וְחֵיתָוֹם וְחֵאֱלֻמָּנָה אֲשֶׁר

בְּקִרְבְּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם:

וְתַחֲדֵי קָדֶם יִי אֱלֹהֶךָ אֶת וְבָרַךְ וּבִרְתֶּךָ

וְעַבְדְּךָ וְאַמְתֶּךָ וְלוֹאָה דִּי בְקָרוֹיךָ

וּגְיוֹרָא וִיתִמָּא וְאַרְמְלָא דִּי בִינְךָ

בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי אֱלֹהֶךָ לְאַשְׂרָאָה

שְׂכַנְתָּה תִּמָּן:

וְהַלֹּוֹי וְהַגֵּר וְהִיתוּם וְהָאֲלֻמְנָה. אַרְבַּעַה

שְׁלִי כְּנֶגֶד אַרְבַּעַה שְׁלֹךְ, בֶּנֶךְ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ

וְאַמְתְּךָ, אִם אַתָּה מִשְׁמַח אֶת שְׁלִי אֲנִי

מִשְׁמַח אֶת שְׁלֹךְ:

יב וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ

בְּמִצְרַיִם וְשִׁמְרָתָּהּ וַעֲשֵׂיתָ אֶת

הַחֲקִים הָאֵלֶּה:

וְתִדְכֹּר אֲרִי עֲבָדָא הוֹיְתָא בְּמִצְרַיִם

וְתִטֵּר וְתַעֲבֹד יְתָ קִימִיָּא הָאֵלִין:

זִכְרָתָּה כִּי עֲבָד הָיִיתָ וְגו'. עַל מִנַּת בֶּן

פְּדִיתִיךָ שֶׁתִּשְׁמֹר וְתַעֲשֶׂה אֶת הַחֲקִים

הָאֵלֶּה:

מִפְטִיר חֶג הַסִּפּוֹת יג

תַּעֲשֶׂה לָּךְ שַׁבָּעַת יָמִים

בְּאַסְפֹּךְ מִגְרֶנֶךָ וּמִיִּקְבֶּךָ:

חָגָא דְּמַטְלִיא תַעֲבֹד לָךְ שַׁבָּעָא יוֹמִין

בְּמַכְנֵשֶׁךְ מֵאֲדָרְךָ וּמִמַּעֲצָרְתְּךָ:

באַספך. בזמן האסיה שאתה מכניס לבית

פירות הקיץ. דבר אחר באספך מגרנך

ומיקבך, למד שמסכבין את הסוכה

בפסולת גורן ויקב:

יד וְשִׁמַּחְתָּ בְּחֻגֶּךָ אֶתָּה וּבִנְךָ

וּבְרַתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאַמְתְּךָ וְהַלְוִי

וְהַגֵּר וְהִיתָוָם וְהָאֱלֻמְנָה אֲשֶׁר

בְּשַׁעְרֶיךָ:

וְתַחֲדֵי בַחֲגֶךָ אֶת וּבָרֶךְ וּבְרַתְךָ וְעַבְדְּךָ

וְאַמְתְּךָ וְלֹוֹאָה וְגִיּוֹרָא וִיתֵמָא וְאַרְמְלָא

דִּי בְקִרְוֶיךָ:

טו שְׁבַעַת יָמִים תַּחֲגַל לַיהוָה

אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר

יְהוָה כִּי יִבָּרְכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

בְּכֹל תְּבוֹאָתְךָ וּבְכֹל מַעֲשֶׂה

יְדֶיךָ וְהִייתָ אִתּוֹ שִׂמְחָה:

שִׁבְעָא יוֹמִין תַּחֲוֶג קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ

בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יְיָ אֲרִי יְבָרְכֶנָּךְ יְיָ

אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל עֲלֻלְתְּךָ וּבְכֹל עֲוֹבְדֵי יְדֶיךָ

וְתִהְיֶה בְרָם חֲדִי:

וְהִייתָ אִתּוֹ שִׂמְחָה. לְפִי פִשּׁוּטוֹ אֵין זֶה לְשׁוֹן

צוּי אֵלֹא לְשׁוֹן הַבְּטָחָה, וְלְפִי תַלְמוּדוֹ

לְמַדּוֹ מִכָּאן, לְרַבּוֹת לִילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן

לְשִׂמְחָה:

טו שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה

כָּל זְכוּרָךְ אֶת פָּנֶי יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר

בַּחֹג הַמִּצּוֹת וּבַחֹג הַשְּׁבִעוֹת

וּבַחֹג הַסִּפּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת

פָּנֶי יְהוָה רִיקָם:

תֵּלֶת זְמָנִין בְּשֶׁתָּא יִתְחַזֵּי כָּל דְּכוּרָךְ

קָדָם יי אֱלֹהֶךָ בְּאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי

בַּחֲגָא דַּפְטִירִיא וּבַחֲגָא דְשִׁבּוּעִיא

וּבַחֲגֵא דְמִטְלִיא וְלֹא יִתְחַזִּי קָדָם יי
רִיקָנוֹן:

וְלֹא יֵרָאֶה אֶת פְּנֵי ה' רִיקָם. אֲלֹא הִבֵּא
עוֹלוֹת רֵאִיָּה וּשְׁלָמֵי חֲגִיגָה:

יִזְ אִישׁ בְּמַתָּנָת יָדוֹ בְּבִרְכַּת
יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ:

גִּבֹּר בְּמַתָּנָת יְדֶהּ בְּבִרְכַּתָּא דִּי אֱלֹהֵךָ
דִּי יֵהֵב לְךָ סָס:

אִישׁ בְּמַתָּנָת יָדוֹ. מִי שֵׁשׁ לוֹ אוֹכְלִין

פרשת ראה – מפטיר – דף תקנ

הרבה ונכסים מרובים, יביא עולות

מרובות ושלמים מרובים: חסלת פרשת

ראה: